

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1886. Första Kammaren. N:o 29.

Lördagen den 17 April, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 9 och 10 i denna månad.

Upplästes ett insänt läkarebetyg af följande lydelse:

Att Ledamoten af Riksdagens Första Kammare *Th. Alf. Malmström* till följd af ledrheumatism är oförmögen att sig vid denna riksdag vidare inställa, betygas på aflagd embetsed.

Carlskrona den 14 April 1886.

Marcus Forsberg.

Legitimerad läkare.

Anmälades och bordlades

Konstitutions-Utskottets utlåtanden:

N:o 7, i anledning af väckt motion om ändring af §§ 6, 9, 13, 16 och 20 Riksdagsordningen; och

N:o 8, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förändrad lydelse af § 71 Riksdagsordningen;

Stats-Utskottets Utlåtanden och Memorial:

N:o 7 a, med anledning dels af Kongl. Maj:ts proposition om anslag till kommersiella attachéer vid beskickning eller konsulat och dels af väckt motion om anslag till handelsagenters anställande i utom-europeiska länder;

N:o 8 a, i anledning af Kongl. Maj:ts förslag angående afförande från riksstaten af lifbeväringssregementets anslag;

N:o 50, angående fortsättning af arbetet å sakregistret till Rikets Ständers protokoll med bihang för tiden från och med år 1809 till och med år 1866; samt

N:o 51, i anledning af väckta motioner om afsättande af en fond för bildande af olycksfalls- samt ålderdomsförsäkringsanstalter för arbetare, pensionering af arbetare m. m.; äfvensom

Första Kammarens Tillfälliga Utskotts Utlåtanden:

N:o 8, i anledning af väckt fråga om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om förstädigande för kronofogdarne i riket att till

Första Kammarens Prot. 1886. N:o 29.

vederbörande kommunalnämnder med posten öfversända redovisning för indrifna kommunalutskylder;

N:o 9, med anledning af väckt motion angående pensionering af småbarnsskolans lärarinnor och lärare;

N:o 10, i fråga om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående höjande af högsta delaktighetabeloppet i folkskolelärarnes pensionsinrättning; och

N:o 11, i fråga om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om åläggande för styrelsen för statens jernvägstrafik att vid import af stenkol och cokes begagna svenska fartyg.

Föredrogs och hänvisades till Stats-Utskottet Kongl. Maj:ts den 14 innevarande April bordlagda nådiga proposition till Riksdagen, angående rättighet för Justitierådet Claes Albert Lindhagen till fyllnadspension å allmänna indragningsstaten.

Föredrogs och hänvisades till Bevillnings-Utskottet Kongl. Maj:ts den 14 i denna månad bordlagda nådiga proposition till Riksdagen, angående vissa ändringar i afseende på afgifterna för tullnederlag samt med förslag till förordning angående allmänt frilager.

Föredrogs och hänvisades till Stats-Utskottet Kongl. Maj:ts nedannämnda, den 14 innevarande April bordlagda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående upplåtelse till Stora Rörs hamnstyrelse af kronohemmanet Rörsberg på Öland; och

2:o) angående öfverlåtelse till Göteborgs stad af eganderätten till kronans andel i förra Ostindiska kompaniets hus i nämnda stad.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Konstitutions-Utskottets den 14 i denna månad bordlagda Utlåtande N:o 6 och Stats-Utskottets samma dag bordlagda Utlåtanden N:is 12, 46 och 47.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets den 14 innevarande April bordlagda Utlåtande N:o 48, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter torparen Johan Petter Nyberg från Auråkra.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Stats-Utskottets den 14 i denna månad bordlagda Utlåtande N:o 49 äfvensom Lag-Utskottets samma dag bordlagda Utlåtande N:o 55.

Herr vice Talmannen: Jag anhåller, att detta betänkande måtte

uppföras på föredragningslistan för det plenum, som infaller på Onsdagen den 28 April.

Denna hemställan bifölls.

Föredrogs å nyo Riksdagens Särskilda Utskotts den 9 och 10 i denna månad bordlagda Utlåtande N:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts till Utskottet remitterade nådiga proposition med förslag till lag angående de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige samt till lag angående renmärken.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att utlåtandet skulle punktvis föredragas, dervid beträffande hvarterda lagförslaget rubriken skulle förekomma efter det lagförslaget i öfrigt blifvit genomgånget, samt Utskottets hemställan företagas sist.

Herr vice Talmannen: I öfverensstämmelse med hvad vid föregående tillfällen egt rum i afseende å föredragningen af större och mera omfattande lagförslag, hemställer jag, att Kammaren behagade besluta, att Särskilda Utskottet, för den händelse de af Utskottet tillstyrkta lagförslagen eller något af dem skulle i vissa delar komma att af den ena eller andra Kammaren återförvisas, må lemnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å de paragrafer, hvilka må hafva blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jemkningar, som af ifrågasatta förändringar i återförvisade delar kunna föranledas.

Denna hemställan bifölls.

1 punkten, innefattande förslag till lag angående de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige.

1 §.

Friherre Ericson: Då jag är reservant mot det föreliggande förslaget, så torde det vara min skyldighet och rättighet att för herrarne få något närmare än i reservationen frambära de skäl, som jag har för min afvikande mening, och jag anhåller vördsamt, att herrarne ville med uppmärksamhet åhöra dessa skäl för att, om de finnas giltiga, hjälpa mig att åstadkomma de förändringar i Utskottets förslag, som jag åsyftar.

Det nu föreliggande förslaget härstammar, åtminstone i närmaste led, från den komité för ordnande af lappfrågan, som tillsattes 1882 och i hvilken dåvarande landshöfdingen i Jemtlands län, min företrädare, var ordförande. Jemte honom suto i komitén landshöfdingen i Norrbottens län, en norrländing, som visserligen var från Vester-norrland, men ansågs lämplig till följd af sin allmänna kännedom om förhållandena deruppe, vidare en jordegare från Jemtland och en jurist. Under loppet af komiténs arbete afled komiténs ordförande och i hans ställe insattes en annan ledamot, också från Jemtland. Denne var en utmärkt skicklig karl, och hans ord äro värda all uppmärksamhet, men han kunde i dessa speciella frågor, hvad Jemtland angick, icke hafva någon synnerlig erfarenhet, enär han nyss hade

*Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.*

Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)

blifvit transporterad såsom tjänsteman från Vesterbotten till Jemtland. Det uppstod således för Jemtland det ogynsamma förhållande att från att hafva varit representeradt af landshöfdingen, såsom ordförande i komitén, hvilkens kännedom om dessa förhållanden icke kunde ifrågasättas, och derjemte en jordegare såsom ledamot, så blef det nu representeradt af endast denne senare, som ansågs af sina kolleger måhända vara partisk, därför att han sjelf haft synnerligen stora olägenheter af lapparnes intrång. Jag kan icke på annat sätt tolka det ringa afseende, som komitén fäste vid de af denna ledamot lemnade upplysningar.

Sedan komiténs förslag var färdigt och granskadt, icke till sin fördel, af Högsta Domstolen, togs det om hand af Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet till föredragning inför Kongl. Maj:t. Jag anser mig icke säga något, som är för Herr Statsrådet på något sätt förnärmande, om jag sätter i fråga, att Herr Statsrådet icke kunde hafva någon personlig kännedom om de förhållanden, som här äro afsedda att ordnas, utan måste taga sina impulser från annat håll, och då var naturligt, att komiténs förslag blef det bestämmande, och det blef det, oaktadt de temligen grava anmärkningar, som Högsta Domstolen gjort mot de viktigaste punkterna i detsamma, hvar till jag sedermera skall återkomma. Så kom Kongl. Maj:ts förslag. Det skickades till ett Särskildt Utskott, sammansatt af personer, som Riksdagen ansåg kompetenta att behandla ärendet. Der satt komiténs ordförande, som äfven blef Utskottets ordförande, och jemte honom funnos inom Utskottet icke mer än fem personer, hvilka kunde antagas i följd af sina egendomsförhållanden eller sin ställning i öfrigt hafva kännedom om den fråga, som här föreligger. De öfriga ledamöterna kunde i detta fall icke hafva något eget omdöme, utan måste i alla detaljfrågor, som fordra kännedom om en del lokala och säragna förhållanden i dessa trakter, rätta sig efter dem, som de trodde hafva sådan kännedom, och jag undrar icke på, att de valde komiténs och Utskottets ordförande i stället för mig, då vi stodo mot hvarandra. Resultatet blef Utskottets nu föreliggande förslag. Derjemte är betänkandet skrifvet med en utomordentlig skicklighet, hvilket är till nackdel för mig, som söker upphäfvad detsamma. Det är icke endast i sak väl skrifvet, utan så intressant, att det skulle kunna användas såsom följetong, och således har det säkerligen blifvit läst, hvar emot, när herrarne kommit till min reservation, intresset sannolikt varit slut. Jag skall nu be att få angifva de skäl, hvar på Herr Grenholm och jag hafva grundat vår öfvertygelse, att vi borde motsätta oss förslaget.

Med afseende på de tre norrländska län, der lappar existera, äro förhållandena så väsentligt olika, att jag icke kan förstå, huru man kan ifrågasätta att med samma lagstiftning ordna förhållandena der. I Norr- och Vesterbottens län finnas genom lag anordnade så kallade lappmarker, det är en del land, som är afsedt att utgöra en skiljemur mellan de egentliga odlade trakterna, der hemmansegarne bygga och bo, och de trakter, der lapparne beta sina renar. De hemmansegare, som på lappmarkerna fått sina hemman, hafva fått billigare skattläggning, därför att de blifvit ålagde att tåla det intrång, som förorsakas

dem genom lapparnes vistande der med sina renar. Der är saken således alldeles klar. I Jemtland finnes icke ett spår af ett dylikt territorium, utan der gå de sjelfegande böndernas egor omedelbart intill de fjell, der lapparne beta sina renar. Det är påtagligt, att deraf uppstå svåra förvecklingar. Bonden anser naturligtvis, att när han fått sitt hemman och betalar samma skatt som andra hemmansegare, bör han hafva samma rättigheter som dessa. Han vill hafva skydd för sin gård och vill att resultaten af hans arbete icke nedtrampas af andras djur. För lapparne äro der till en del så tränga gränser satta, att de icke kunna hålla sig inom dem utan måste, äfven med bästa vilja i verlden, öfverskrida dem och gå ut på de andras egor. Afvittringen i Jemtland, som pågått redan någon tid förra århundradet, upptogs åter 1820 genom afvittringsstadgan af detta år och den praktiserades på sådant sätt, att man påtagligen hade för afsigt, att kronan icke skulle blifva egare af någon mark, såsom varande i dessa obebyggda trakter endast till besvär utan motsvarande nytta. Ett träd af största dimensioner hade icke ett öres värde, och det fans således icke skäl för kronan att lägga sig till mark, som blefve besvärlig att sköta men icke till något gagn. Denna åsigt har påtagligen gjort sig gällande vid afvittringen, ty då man ser huru det tillgätt, så är det tydligt, att man har försökt töja på kungabrefvets ordalydelse så långt som möjligt för att tilldela hemmansegarne så mycket man kunde, och när det icke gick för sig att töja längre, tilldelade man dem öfverloppsmarken mot att deingo betala endast en ringa skatt deraf. Dessutom skattlades äfven efter en billigare metod en del hemman, som voro svagare och icke ansågos kunna lemna sådan afkastning som de andra, och att detta varit rättvist, bevisas bäst deraf, att dessa hemmans taxeringsvärden ännu i dag äro betydligt lägre än deras, som äro skattlagda efter den gamla, för hela Sverige gällande metoden. Dessa på billigare sätt skattlagda hemman hafva emellertid komitén och Utskottet försökt hänföra till sådana hemman, som inom lappmarkerna äro skyldiga att underkasta sig visst intrång till renskötselns bästa. Det tjenar ingenting till, det är för den föreliggande frågan onödigt att disputeras om den saken, annars skulle jag försvara dessa hemmans rätt i detta fall. Men det har för denna fråga ingen betydelse, ty dessa hemman äro icke så belägna, att de kunna utgöra någon lappmark, utan de ligga här och der, mest uppåt norska gränsen, och det är fyra eller fem tingslag, der hemman, som skattlagts efter den gamla metoden, gå omedelbart intill lappfjellen, och hvad Herjedalen särskildt beträffar, finnes der intet hemman, som icke är skattlagdt efter den gamla metoden. Således är det icke för den nu föreliggande frågan behöfligt att fästa sig vid, huruvida dessa hemman böra anses såsom lappmarker eller icke, ty de kunna icke uppfylla en lappmarks bestämmelse.

Vid afvittringen blefvo lapparnes intressen i hög grad försummade. Jag har icke kunnat få reda på, hvad orsaken dertill varit. Renskötseln spelade kanske en så obetydlig rol, att man icke ansett sig för dess skull behöfva vidtaga några särskilda anordningar förr än 1841, då ett kungabref utkom, som bestämde att det skulle sättas säkra gränser mellan de bofastes och lapparnes områden. Då först bestäm-

*Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)*

*Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)*

des gränserna, hvarinom lapparne skulle hålla sig, det vill säga för de i dagligt tal så kallade renbetesfjellen.

De missförhållanden, hvar till den behandling, som afvittringen i Jemtland rönt, gifvit anledning, behöfva rättas, och behöfva ovilkorligen rättas. Man har dervid två vägar att gå. Den ena att, såsom Utskottet här föreslagit, försöka afhugga den gordiska knuten med att pålägga hemmansegarne skyldigheter, som de icke förut haft. Den andra är att söka ordna förhållandena så, att man icke kränker någons rätt, och det skulle vara till båda parternas fördel. Det är den senare vägen, som vi i vår reservation ansett att man bör gå, och vi hafva ansett, att det är praktiskt och möjligt att göra det. Det är detta som vi begära åtminstone måtte försökas, innan lag utfärdas för Jemtland i det syfte som här föreligger.

Det torde tillåtas mig att granska förslaget först ur lapparnes synpunkt. Det är tillkommet för att ordna förhållandena så, att lapparne skulle vara oförhindrade att bedrifva sin näring, renskötseln, och det under bättre ordnade förhållanden än de nuvarande. Nu hafva emellertid lapparne, liksom hvar och en annan, den befogade rättigheten att fordra, att, då det stiftas en lag, som skall gälla dem till efterrättelse, denna skall vara sådan, att de under vanliga förhållanden kunna uppfylla den. Denna billiga begäran har icke i detta fall, hvad Jemtland beträffar, blifvit uppfyllt. Der äro förhållandena sådana, att lappfjellen äro på sina ställen så tränga, att det icke finnes utrymme för lapparne att ens under våren, sommaren och hösten der finna föda åt sina renar, och de äro så beläigna, att hemman och nybyggen skjuta in i fjellen med långa tungor, som göra fjellen omöjliga för renbete, om man skall akta sig att icke komma in på dessa egor. På andra ställen finnas fem eller sex nybyggen midt på fjellet, från hvilka det således är omöjligt att afhålla renarne. Att nu fordra ganska stränga böter och skadeersättningsskyldighet för lapparne, när man icke har andra platser att anvisa dem än sådana, der de icke kunna bedrifva sin näring utan att gå utanför gränserna och göra skada, tror jag icke är riktigt. Derfor hafva vi önskat, att, innan lagen träder i kraft i Jemtland, sådana åtgärder vidtoges, att lagbudet blefve möjligt att uppfylla. Dessa fjell äro för tränga. Detta är icke endast vår åsigt, utan alla, som yttrat sig i ämnet, äro ense derom. Komitén säger, att de äro för tränga och behöfva arronderas. Departementschefen säger detsamma i sitt anförande till statsrådsprotokollet, och Utskottet säger äfven det samma. Alla de, som hafva yttrat sig å lapparnes vägnar, och lapparne sjelfve klaga öfver att utrymmet är för trångt, så att det icke gifves plats för lapparne att der drifva sin näring ens under våren, sommaren och hösten. Att då vilja pålägga dem att hålla sig inom gränser, der man erkänner, att de icke kunna hålla sig, är origtigt.

Beträffande de bofaste, så är det, såsom herrarne finna af lagförslaget, ifrågasatt, att pålägga dem skyldighet att under vissa årstider taga emot lapparne med deras renar, hvilka på deras egor skulle få vissa rättigheter, dels beträffande betet och dels angående begagnandet af skogen. Nu är det, äfven om detta icke skulle medföra någon olägenhet af afsevärd beskaffenhet, dock icke i sin ordning, att

man, för att komma ur en dilemma, i hvilken staten sjelf satt sig, helt enkelt kastar olägenheterna deraf på i detta fall alldeles oskyldiga personer, och jag hemställer till samtliga herrarne, som äro egare af jord, hvad I skullen säga, om det blefve pålagdt eder en servitut, som I förut icke haden och andra icke hafva. Jag tror, att I icke skullen finna eder belättna, utan skullen instämma i Högsta Domstolens yttrande, att det icke vore öfverensstämmande med rättvisan. Det är icke så oskyldigt, detta förslag, som Utskottet påstår. Det är för odlingen i Jemtland i hög grad hämmande, och jag skall försöka vidare bevisa det, hänvisande för öfrigt till min reservation. Odlingen tillgår i Jemtland på det sätt, att det tages upp en höslätter på utmarken, hvilken slätter utvidgas och förbättras så småningom genom dikning och skötsel i öfrigt, tills den kan plöjas, då der bygges en lada. Sedan arrenderas den ut eller säljes, då der bygges boningshus, och så slutligen blir denna lilla gård jemte skog till husbehof afsöndrad från egendomen och bildar då en särskild egendom. På det sättet måste uppodlingen af de stora, bördiga marker, som finnas i Jemtland, tillgå, ty vid skiftet har så tillgått, att då ingen ville flytta ut i ödemarken, fingo alla skiftesdelegare dela hemjorden och fingo lika delar af skogsmarken, som vanligen blefvo af mycket besynnerlig figur, såsom herrarne kunna se af de kartor, man framlagt på herrarnes bord. Det blef långa smala remsor. Alla fingo del i den odlade jorden, och derifrån utgingo såsom radier dessa skogsremsor ända till byalagets andra gräns. Detta gör dessa egor ännu svårare att uppodla, än om de lågo mera sammanträngda. Nu är det gifvet, att när uppodlingen af utängsslätter är det första, som skall försiggå, så är det nödvändigt att dessa skyddas från intrång, så att uppodlingen uppmuntras och icke i stället hindras eller skadas. Men om lapparne få rättighet att med sina renar komma ned på den odlade marken, så först och främst springa de omkull höstackarne och smutsa ned dem, så att det hö, som icke uppåtes, blir oanvändbart. Att stänga omkring dessa höstackar är för det första ett stort onus, som det icke är rimligt att pålägga befolkningen, och för det andra hjälper det icke, ty stängslena rifvas lätt ned, och det är omöjligt att uppdaga, hvem som förstört dem.

Man har sagt, att det skulle vara en rättighet för lappen att gå ned på de odlade egorna, därför att det skulle vara en sedvana, som öfvergått till sedvanerätt, och denna skulle vara äldre och af mera positiv natur än den eganderätt, som hemmansegaren fått af staten. Jag är icke af denna åsigt, ty det må vara huru som helst med lapparne och deras rätt från början, men hafva de lidit orätt, hvilket jag icke vill bestrida, så är det staten, som skall ställa den saken till rätta, och icke hemmansegaren, som fått sin rättighet af staten.

Men äfven denna sedvanerätt är icke i Jemtland en så fullkomligt klar sak, som komitén och Utskottet tyckas hafva föreställt sig. Det går i de flesta fall så till, att när en lapp med sina renar flyttar ner på en bofasts egor, så uppgör han med egaren att få vara der och betalar vanligen en liten penning egentligen för den skog, som han tager. Det är antaget från båda sidor, att så skall ske. Det är

*Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)*

Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)

således icke någon rättighet, som lappen begagnar sig af, derför att det är en rättighet, utan det är en rättighet som han köper sig. Att kalla detta en sedvanerätt, hvarpå man skulle kunna bygga lag, tror jag icke går för sig och jag tror, att det vore ganska vanskligt för lappen, äfven enligt förslaget, att få denna rätt vid alla tillfällen erkänd, ty att hemmansegaren kommer att bestrida den, är gifvet, och frågan skall då dragas inför domstol, och jag är icke säker på, att domstolen kan kalla *det* för en rättighet, hvarför lappen under all tid betalat, och det kan då hända, att det föreliggande förslaget blir lika otillfredsställande för lappen under vintern som under sommaren.

De nuvarande förhållandena i åtskilliga delar af Jemtlands län äro i högt behof af ändring, ty konflikterna äro mycket allvarsamma och beklagansvärda. I andra trakter går det rätt bra till följd af de vanor och bruk, som utvecklats sig, och emedan man söker gå hvarandra å ömse sidor till mötes.

Detta goda förhållande skulle med ens upphöra, om lagen kommer till stånd, och det skulle blifva krig på lif och död, ty det ligger i sakens natur, att lappens uppträdande är ett helt annat, när han icke har någon rätt, mot när lagen förklarar, att han har rättighet att komma ned på de bofastes egor och icke behöfver betala ersättning för den skada han gör. De bofaste skulle under sådana förhållanden blifva alldeles rättslösa, ty jag kan försäkra, att lapparne i det afseendet icke äro bättre än andra menniskor, utan komma att begagna de medel, som lagen gifver dem, att preja de bofaste. Då nu förhållandena i allmänhet utom i Herjeådalen, der fjellen äro för tränga, äro jemförelsevis goda, i följd deraf att båda parterna få jemka sig efter hvarandra, så skulle fallet blifva rakt motsatt, om lagen träder i kraft. Emellertid hafva det ovisshets tillstånd och de osäkra förhållanden, som råda i samfärdseln mellan nomaderna och de bofaste, så stora olägenheter med sig, att de fortast möjligt böra ordnas, och det är äfven vår åsigt, att en lag derom bör komma till stånd. Det finnes ett sätt, hvarpå vi tro, att ett dylikt ordnande lättare skulle kunna låta sig göra. Inom Jemtlands län finnes på skattefjellen icke obetydligt med öfvermogen skog, hvilken icke endast utan skada kan tagas, utan äfven bör tagas, ty den ruttnar ned och blir till ingen nytta. Undersökningar i afseende på tillgången af dylik skog hafva under förlidet år på Kongl. Maj:ts befallning verkstälts af jägeritjenstemännen och det har dervid visat sig, att om blott sådana större träd tagas, som redan äro öfvermogna och för hvilka det således icke är till gagn utan till skada att de få stå kvar, så skulle försäljningen af dem inbringa ett belopp, som säkerligen ginge till 1,700,000 kr. Jag har dock hört sägas, att domänstyrelsen af försigtighet satt ned beloppet. Det är dock så stort, att man derför kan tillvinna sig i ganska vidsträckt skala marker, som ligga intill fjellen, och sålunda bereda lapparne tillfälle att utöfva sin näring. Intet torde vara rättvisare än att de inkomster, som kunna erhållas från de trakter, som kronan en gång visserligen icke afhändt sig men upplåtit åt lapparne, användas till utvidgning af lapparnes territorium, der det visar sig, att detta vid afvittringen blifvit tillmätt för litet. Dessa skogar kunna icke heller betraktas såsom domäner i vanlig mening, enär de icke

*Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)*

äro lagda under domänstyrelsens vård, utan de hafva varit upplätta å lapparne, ehuru desse icke af Kongl. Maj:t fått tillstånd att sälja något derifrån, utan endast afverka för eget behof. Genom dessa inkomster skulle högst betydliga vidder kunna vinnas dels genom inköp, dels genom expropriation, dels genom afgifter till hemmans-egarne, för att lapparne utan annan ersättning skulle få göra intrång på deras egor. På detta sätt skulle saken kunna ordnas, utan att någons rätt förnärmades, och båda parternas ömsesidiga fördelar skulle tillgodoses. Utskottet har helt kategoriskt förklarat detta förslag vara opraktiskt och outförbart. Ja, Utskottet säger så, men min motsatta åsigt kan möjligen gälla lika mycket som Utskottets. Man bör göra ett försök, så får man se, hvem som har rätt, och om det icke är möjligt att ordna denna sak utan att gå jordegarnes rätt för när. Förr anser jag man icke bör tänka på en lagstiftning, som går så utanför de rättsgrundsatser för lagstiftningen, som hittills blifvit följda hos oss.

Jag skall icke upptaga herrarnes tid längre. Jag får kanhända under loppet af diskussionen anledning att replikera eller afgifva några förklaringar. Min önskan har varit att få framställa till herrarnes behjertande, dels att lagen icke måtte antagas att blifva gällande för Jemtland, dels att en skrifvelse måtte aflätas till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t ville låta anställa en undersökning af de marker, som gå intill lappfjellen, för att tillse, huru mycket kunde behöfva förvärfvas för att bereda lapparne tillräckligt utrymme att utöfva sin näring, och att Kongl. Maj:t, först sedan detta skett, ville inkomma till Riksdagen med ett förslag till ordnande i Jemtlands län af förhållandena mellan nomaderna och de bofaste. Vi hafva i vår reservation äfven framställt förslag derom, att Riksdagen skulle begära, det Kongl. Maj:t ville sätta saken redan nu i verket genom expropriationer, köp m. m., samt att medel till sådant ändamål skulle ställas till Kongl. Maj:ts disposition. Men Herr Talmannen har upplyst mig, att Talmanskonferensen anser, att frågan, på det sätt den nu föreligger, ej kan upptagas och blifva föremål för proposition, och äfven om jag för min del skulle våga hysa en från denna areopag afvikande åsigt, så lär jag dock icke hafva någon utsigt att drifva den igenom. Herr vice Talman! Jag anhåller att få till Kammaren framstald proposition om bifall till första paragrafen med det förbehåll, att lagen icke antages att gälla för Jemtlands län, samt att, i händelse paragrafen sålunda bifalles, Särskilda Utskottet måtte uppdragas att omredigera paragrafen i enlighet med det fattade beslutet. Slutligen vill jag redan nu, för att missförstånd ej må uppstå, förbehålla mig rätt att, om Kammaren besluter enligt detta mitt förslag, sedan lagförslaget blifvit i sin helhet genomgånget, anhålla om bifall till 1:sta och 5:te punkterna af litt. b i vår reservation.

Herr Statsrådet von Steyern. Anledningarna till det lagförslag, som nu föreligger till Kammarens bepröfvande äro af tvåfaldig art.

År 1883 antog Riksdagen en lag angående de lappar, som med renar flytta mellan Sverige och Norge. Denna lag som således, bland annat, gäller norska lappar, när de uppehålla sig här i landet, har

*Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)*

gjort det nödvändigt, att likartade bestämmelser lemnas för de svenska lappar, som, blandade med de norska, vintertiden besöka samma områden, vare sig utom eller inom lappmarkerna. Likheten i lagstiftning är så mycket nödvändigare, som det icke hör till ovanligheten, att norska lappar, när de fört sina renar öfver gränsen, låta dem vårdas af svenska lappar, så att samma lapp kan hafva både svenska och norska renar i sin hjord.

Men alldeles oberoende af den internationella lagen har det nu föreliggande lagförslaget sitt särskilda berättigande i angelägenheten att till ett öfverskådligt helt samla alla de äldre, på särskilda tider meddelade, spridda och till stor del i glömska fallna bestämmelserna angående lapparnes förhållanden inbördes och till de bofaste, samt att komplettera dem med sådana stadganden, som afse att tillförsäkra lapparne en mera betryggad tillvaro och att, om icke afbryta, åtminstone stäffa det utrotningsarbete, som nu i en hotande grad pågår mot denna folkstam. Att den stigande kultur, hvarför den bofaste i dessa trakter anser sig vara representant, har olika intressen mot nomaden, är uppenbart, liksom ock att nomadens intressen i tidens längd måste vika för den bofastes. Men hvad nomaden har rätt att fordra af det civiliserade samhälle, som åtagit sig att stifva lagar för honom, det är att detta tillbakavisande måtte få ske med varsamhet och till följd af omständigheternas inre makt, men icke påskyndas af yttre våld, allra minst sådant, som legaliseras genom lagstiftningen.

Den uppgift, som lagstiftaren sålunda föresatt sig, att hålla fred mellan lapparne och de bofaste, har man sökt fylla genom att under den tid, då sådant är möjligt, hålla de båda folkstammarna skilda från hvarandra inom olika territorier, men att för den tid, då detta icke kan ske, lagfästa åt lappen den rätt, som han redan af gammal sedvänja utöfvar, att uppehålla sig på enskildes mark under de garantier, som äro nödiga för att åt egarne betrygga ersättning för den skada dem tillfogas, och i öfrigt under vilkor, som ej hindra odlingens framsteg i dessa af enskilde redan i besittning tagna trakter. På dessa två grundsatser: lappens uteslutande rätt till fjellregionen och hans sedvanerätt att vissa tider besöka andra trakter, är lagen och särskildt dess första paragraf byggd.

Att hålla lappen inom sitt särskildt begränsade territorium är naturligtvis angelägnast sommartiden, då den bofastes gröda står under bar himmel, utsatt för skadegörelse af renarne. Lyckligtvis är det ock möjligt under denna tid, när fjelltrakterna, dit odlingen ännu icke hunnit, erbjuda till näring åt renarne en rik vegetation af gräs och laf och äfven i öfrigt innehålla de betingelser, som äro nödiga för lappens och hans renars utkomst. Det är derfor man i första paragrafen af lagen ansett sig kunna stadga förbud för lappen att under sommartiden från och med Maj till och med September månader öfvergifva fjelltrakten vid stadgadt vite. Det möter icke någon svårighet att tillämpa detta förbud inom Norrbottens och Vesterbottens län. Den stora landsträcka inom dessa län, som är känd under namnet Lappland, är genom en gränslinie, som vid afvittringen uppdrages, den s. k. kulturgränsen, delad i två delar, af hvilka den vestra, som ligger mellan riksgränsen och kulturgränsen, är helt och hållet uppläten

till lapparnes begagnande med undantag af några nybyggen, som så småningom komma att försvinna. Inom detta vidsträckta område hafva lapparne full utväg till bergning och bete för sina renar under sommaren, i synnerhet som en stor del af dem då flyttar från Norrbottens län in i Norge.

Värre är det bestämdt i Jemtlands län. Vål hafva äfven inom denna provins, såsom den siste talaren nämnde, vissa trakter blifvit afsatta för lapparnes uteslutande användande, de så kallade skatte- eller renbetesfjellen, men detta har skett först sedan afvittringen fått, utan ringaste afseende vid lapparnes behof, allt för långt fortskrida och drifvit lapparne allt för långt tillbaka från de trakter, der de förut hade sina vår- och höstvisten. Följden har blifvit, att de jemtländska skattefjellen blifvit dels trängre till utrymmet än Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker, dels skilda från hvarandra genom inskjutande, de bofaste tillhöriga egor, så att de icke bilda en sammanhängande och för lapparne öfverallt lätt åtkomlig sträcka. Dessa omständigheter oaktadt, lemna dock de jemtländska skattefjellen under den öfvervägande delen af sommaren fullt utrymme för lapparne. Men svårigheterna yppa sig företrädesvis i Maj månad, den första under hvilken lapparne skulle vara instängde på fjellet. Då inträffar renkornas kalfningstid, under hvilken dessa djur äro i behof af skydd mot de ännu skarpa och för kalvarne menliga fjellvindarne. Det är då svårt för lapparne att afhålla renarne från de bofastes längre ned belägna egor, der de göra åtskillig skada på det uppspirande gräset å vallarna. De konflikter, som i följd häraf uppstått mellan nomader och bofaste, äro ej af nämnvärd art i norra Jemtland, men hafva antagit större dimensioner vid de små skattefjellen i vestra Jemtland och i synnerhet i Herjeådalen, der egor med ganska hög kultur stöta tätt intill skattefjellen och liksom inbjuda renarne till besök.

Af dessa omständigheter hafva två reservanter mot Utskottets förslag, Friherre Ericson och Herr Grenholm, tagit sig anledning förklara, att det är omöjligt att i Jemtland tillämpa lagens förbud för lapparne att under vissa tider lemna sina skattefjell, att de skulle ruineras genom de skadeersättningar och viten, som komme att ådömas dem på grund af lagen, att det häremot icke skulle finnas annan bot än att genom köp eller expropriation eller lega förvärfva mark för utvidgning af skattefjellen, så att kollision mellan de bofaste och lapparne icke behöfde uppkomma, och att det, såsom reservanterne uttrycka sig, vore bakvänt att, innan dessa åtgärder vidtagits, förbjuda lapparne att lemna ett område, der de uppenbarligen saknade utrymme att uppehålla sig. Derför afstyrka de för närvarande lagens antagande för Jemtlands län.

Angelägenheten att sålunda arrondera skattefjellen i nämnda län för att bereda sommarbete åt lapparne är icke någon ny upptäckt. Redan Friherre Ericsons företrädare i embetet, Landshöfding Asp-lund, hade framställt ett sådant förslag, och den komité, som utarbetade denna lag, upptog det med intresse samt föreslog, att medlen för de nödiga utvidgningarna skulle åstadkommas genom afverkning af skog på lapparnes skattefjell. Kongl. Maj:t gillade planen och

*Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)*

*Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)*

uppdrog åt domänstyrelsen att efter noggrann undersökning uppgifva, huru mycket som skulle kunna utan men för renskötsel afverkas och försäljas, samt beräkna den behållna afkastningen. Resultatet af denna undersökning har ännu icke blifvit Kongl. Maj:t delgifvet. Men alla dessa myndigheter hafva insett, hvad reservanterne synas hafva förbisett, att för att kunna expropriera måste man hafva förvärfvat rätt att expropriera, och detta har man icke enligt gällande lagstiftning. Jag har aldrig hört talas om, att af två grannar den ene, som anser sig vara för trångbodd, skall kunna arrondera sig på den andres bekostnad, med anlitande af den nu gällande expropriationsrätten. Kongl. Maj:t måste alltså förvärfva en sådan rätt för lapparnes räkning, och detta skulle ske om 24 § i förslaget blefve lag. För en vanlig uppfattning är det därför klart, att lagens antagande måste föregå hvarje åtgärd, som har till syfte att genom expropriation förvärfva större utrymme för lapparne.

Men äfven för en annan, ännu viktigare åtgärd i samma syfte är lagens antagande en nödvändig förutsättning. Lagens 23 § innehåller nemligen ett bemyndigande för Kongl. Maj:t att upplåta kronoparker till renbetesland åt lapparne. Detta är särskildt af stor betydelse för Jemtlands län, der skattefjellen på flera håll angränsas af stora och för värbeta särdeles tjenliga kronoparker, å hvilka mulbete visserligen nu är upplåtet åt bofaste, men hvilka under loppet af åren 1886—1890 blifva lediga att upplåtas åt lapparne.

Så till vida vill jag emellertid gifva Friherre Ericson rätt, att jag anser det vara lämpligt, om också icke nödvändigt, att, sedan lagen blifvit antagen och särskildt i fråga om expropriation och upplåtande af kronoparker tillämpad, tillämpningen af lagen i öfrigt kunde blifva för Jemtlands län utsatt till en något senare tidpunkt än som föreslagits för Vesterbottens och Norrbottens län, hvarigenom tid vunnas att verkställa nödiga åtgärder för skattefjellens utvidgning, innan förbudet i 1 § vunnne tillämpning. Jag har derfor ingenting emot att Kammaren beslutar, att lagen skall tillämpas beträffande Vesterbottens och Norrbottens län den 1 Januari 1887, men för Jemtlands län till exempel den 1 Januari 1888 eller till och med 1889 med undantag af de paragrafer, som handla om rätt till expropriation och kronoparkers upplåtande. Genom en sådan åtgärd förmenar jag, att alla de af Friherre Ericson i nu nämnda hänseende uttalade farhågor skola vara häfda, och att ingen skall kunna i *lapparnes* intresse yrka på lagens förkastande, i fråga om Jemtlands län. Till de skäl, som ytterligare tala mot ett sådant förkastande, återkommer jag i sammanhang med den fråga, hvartill jag nu öfvergår.

Lagens andra hufvudgrundsats, som äfven uttalas i dess första paragraf, är att lapparne vintertiden under månaderna Oktober—April ega uppehålla sig jemväl på enskildes egor å sådana trakter, som de af gammal sedvänja hitintills besökt. Denna lapparnes rätt att under viss tid på året öfvergifva sina fjell för att vistas i lägre trakter har sin anledning dels deruti att renlafven, som är renarnes föda om vintern, antingen icke finnes på fjellen eller är under denna tid särdeles svåråtkomlig, och dels deruti att vinterstormarne i dessa trakter göra vistelsen der omöjlig för både människor och djur. Äfven med

*Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)*

afseende på vinterbetet är lapparnes behof i Vesterbottens- och Norrbottens län på ett i det närmaste tillfredsställande sätt tillgodosedt enligt nuvarande lagstiftning. I afvittringsstadgan är nemligen bestämdt, att lapparne skola ega under vintern uppehålla sig äfven på enskildes egor inom den del af lappmarken, som ligger nedanför kulturgränsen, mellan denna och kustlandet. Denna rättighet skulle enligt lagförslaget utsträckas till de trakter af kustlandet, hvilka lapparne af gammal sedvänja besökt. Denna utsträckning har icke mött motsägelse i dessa trakter, der man i allmänhet förlikar sig godt med lapparne och förstår uppskatta deras betydelse såsom förmedlare af varuutbytet och samfärdseln. Den enda skada, lapparne under denna tid, då marken är snöbetäckt, kunna vålla, är skadan på utestående höstackar. Detta är emellertid en så speciel fråga, att jag icke nu vill beröra den. Jag torde få återkomma dit vid behandlingen af förslagens 11 §.

Äfven i fråga om vinterbetet förete sig de största svårigheterna i Jemtlands län. Det fins icke mer än en mening derom, att de Jemtländska skattefjellen, sådana de blifvit begränsade genom afvittringen, äro såsom vinteruppehållsställen för lapparne aldeles otillräckliga och dertill i andra afseenden otjenliga. De äro till en del skoglösa och sakna tjenligt bete för renarne. Dessutom behöfva renarne under vintern betydligt vidsträcktare marker att röra sig på, än de nuvarande skattefjellen kunna erbjuda. Den föda, hvaraf renen lefver under vintern, är renlafven, som täckes af snön och hvilken han kommer åt genom att skrapa undan snön med sina klöfvar. Detta går lätt när snön är lös, men är den hårdt tillpackad, eller har närmast marken, innan snön föll, bildat sig en isskorpa, då är det omöjligt för renen att åtkomma lafven. Renarne måste då öfvergifva stora sträckor, der de eljest hade funnit tillräckligt bete, och uppsöka andra, der lafven är lättare åtkomlig. Det är ock ett faktum att lapparne äfven i Jemtland besökt de bofastes egor, så långt man kan minnas tillbaka och öfver hufvud så länge de bofaste innehafvt dem. Att drifva lapparne derifrån vore helt enkelt att dekretera renhjordarnes undergång, och detta inom ganska få år. Friherre Ericson har icke heller velat göra det utan att bereda lappen ett vederlag, som han för sin del anser fullgodt. Detta vederlag skulle bestå deri, att staten för inflytande medel af den skogsförsäljning jag förut omtalat skulle exproprieras, köpa eller genom lega anskaffa äfven den mark, som behöfdes för vinterbete åt renarne. Den nyförvärfvade markens gräns skulle bilda en demarkationslinie, öfver hvilken lapparne icke ens om vintern finge gå.

Man behöfver icke hafva någon särskild kännedom om Jemtlands förhållanden, utan endast känna renens natur, sådan den blifvit beskrifven både af komitén och Utskottet och reservanterne, för att finna att detta förslag icke är utförbart. Utskottet har i afseende härå yttrat sig på detta sätt: »Svårare har frågan ställt sig med afseende på vintertiden. Enklaste sättet att lösa den föreliggande uppgiften i denna del vore att föreskrifva uppdragandet af en geografisk gränslinie för det område, hvarinom lapparne skulle ega att jemväl vintertiden ströfva omkring, hvarinom gränslinie det skulle vara dem för-

*Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)*

bjudet att under någon omständighet med sina renar öfverskrida. Under ärendets förberedande behandling har uttalats, att denna lösning vore den enda rigtiga. Och jemväl inom Utskottet har en sådan mening gifvit sig till känna. Af hvad Utskottet inhemtat angående beskaffenheten af det näringsfång, hvaraf nomadlappen lefver, eller renskötseln, har emellertid Utskottet vunnit den öfvertygelse, att en sådan delning af landet, äfven om den vore, hvad Utskottet betvivlar, praktiskt utförbar, likväl icke skulle kunna upprätthållas, och att således det dermed afsedda ändamålet skulle förfelas. Utskottet har ofvanför anfört, huru som renen har helt olika lefnadsbehof vinter och sommar, att han af naturdrift uppsöker de trakter, der han år efter år vant sig att få dessa behof tillfredsställda, och att fjelltrakterna, som under sommaren erbjuda hvad dertill fordras, icke göra det under vintern. I öfrigt är bekant, att då renen jagas af hunger, snöstormar eller rofdjur ingen renvaktare har makt med honom, och att till följd af allt detta det lika ofta är renen, som bestämmer lappens vistelseort, som tvärt om. Häraf torde vara klart, att huru den geografiska gränsen för ett lappterritorium än blefve uppdragen, skulle likväl aldrig vinnas trygghet för att ej för lappen kunde under vintern inträda nödtvång att öfverskrida denna gräns. Ett effektivt upprätthållande af gränslinien skulle, förutsatt att det vore möjligt, i många fall för lappen betyda undergång för hans renhjord. Tanken på en geografisk gränslinie med den betydelse förut är sagdt mellan lapparnes land och de bofastes land måste därför betecknas såsom absolut utförbar.» Den är utförbar om sommaren, ty då drifver renens natur honom från demarkationslinien uppåt fjellen, men den är utförbar om vintern, ty då drifver renens natur honom öfver demarkationslinien ned åt den odlade bygden, och mot renens natur kan man icke lagstifta.

Jag ber dessutom Kammaren betänka, att här är fråga om expropriation eller inköp af högst betydliga marker. Ser man på den karta, som är bifogad komiténs betänkande och på hvilken med röda linier utmärkts de trakter, dit lapparne bruka flytta vintertiden, finner man att dessa trakter äro betydligt större än de nuvarande skattefjellen. Äfven om det vore tänkbart att staten skulle kunna eller vilja underkasta sig de uppoffringar, som äro nödiga för att expropriera eller inlösa så stora sträckor, skulle jag ändock icke vilja tillstyrka en sådan åtgärd. Att uppdraga en sådan demarkationslinie, som naturligen komme att ligga ganska mycket öster om gränsen för de nuvarande skattefjellen, det vore just att icke blott hindra odlingens framsteg utan äfven kasta densamma ett våldsamt steg tillbaka, och detta utan ringaste behof. Om det vore så, att lapparne behöfde marken under sommartiden samtidigt dermed att den bofaste deraf hemtade sin skörd och bete för sin boskap, då kunde jag förstå någon anledning att för sämjans skull skilja de bofaste och lapparne, så att de komme att uppehålla sig på olika trakter, ehuru man finner att i Tromsö amt i Norge bofaste och lappar dragligt nog kunna trifvas tillsammans äfven sommartiden. Men då här är fråga om lapparnes vinterbete, således om den tid, då bondens jordbruk ligger nere och då han fodrar sina kreatur inne, så anvisar sjelfva naturen

den utväg, man bör välja för att bereda lappen sin utkomst utan att odlingen hindras, den utväg nemligen att lappen får vistas på enskildes egor, der han under denna tid, med iakttagande af nödiga försigtighetsmått, ej gerna kan göra någon nämnvärd skada.

Häremot har man framhållit den grofva rättskränkning, som genom en sådan tillåtelse skulle tillfogas de bofaste, hvilka förvärfvat sin mark och fått den skattlagd och afvittrad utan det vilkor att lapparne skulle få någon tid uppehålla sig der. Så hårdt detta än kan låta för våra öron, te sig dock förhållandena helt annorlunda för jemtlandingen, som icke lefvat under andra förhållanden, som aldrig sett eller hört talas om annat än att lapparne hafva vistats och haft rätt att vistas på hans egor. Från de öfverläggningar, som här föreföllo åren 1882 och 1883 angående den internationella lagen, torde Kammarens ledamöter hafva behållit något intryck deraf, att dessa halfciviliserade förhållanden måste betraktas ur andra synpunkter än dem, vid hvilka vi äro vana. Det var då fråga om att bereda de svenska lapparne så stora fördelar som möjligt under deras uppehåll i Norge, och detta under sommartiden, då bonden lefver i ständigt oro att se sin gröda nedtrampad och förstörd och måste med lappen dela den för hans kreatur och renarne gemensamma betesmarken. Ingen tviflade om det berättigade här, oakadt nästan all den mark, hvarom då var fråga, tillhör enskilde och är åt dem, liksom de jemtländska hemmanen åt sina egare, upplåten utan förbehåll. När vi nu 15 år efter den internationella lagens antagande skola träffa ny öfverenskommelse med Norge — ty lagen gäller ju endast för så lång tid — komme vi med allt skäl att mötas med den frågan: »Huru kunnen I begära, att vi efter de framsteg, odlingen numera hos oss gjort, skola sommartiden tåla intrång af svenska lappar på våra egor, medan I sjelfve vintertiden drifven dem bort från edra, under åberopande af jordegarens oinskränkta rätt?» Jag är öfvertygad att Kammarens icke vill göra sig skyldig till en sådan inkonsequens. Om någon har gammal och god rätt till dessa trakter, så är det lappen, som vistats der med sina renar, långt innan den första nybyggarens yxa sattes till roten på det första träd, som fälades för att rödja odlingens väg i Jemtlands bygder. Men han har vid afvittringen blifvit på ett hänsynslöst och orättfärdigt sätt drifven tillbaka från marker, der han ensam varit herre. Han har dock ända till denna dag bibehållit en med servituträtt fullt jemförlig rätt att vistas der om vintern. Och denna rätt har intill senaste tider icke blifvit af de bofaste bestridd. Tvärt om ligger, såsom kronofogden i norra Jemtland yttrat i sitt utlåtande öfver komiténs förslag, »i folkets föreställningssätt en likasom medfödd åsigt, att lapparne den tid, då fjellen beläggas med hård skare, äro och måste vara berättigade att i nedre delen af landet söka bete för sina renar, hvilka eljest skulle svälta ihjel.» Jag vidhåller fortfarande i allo rättigheten af hvad jag yttrat till stadsrådsprotokollet angående denna sak. »Äfven de nybyggare, hvilka bosatt sig inom detta område, hafva med enstaka undantag ej framställt någon anmärkning mot sjelfva renflyttningen under vintertiden. De klagomål öfver intrång af lapparne, hvilka mer eller mindre högljudt å vissa orter försports, hafva nästan utan undantag

*Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)*

Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)

afsett skada, som af renarne förorsakats under våren eller sommaren, eller ock skada, som skett å höstackar, och svårigheten att därför erhålla ersättning» Detta yttrande, som afser det sätt, på hvilket befolkningen under tidernas lopp och ända in i den sista betraktat lapparnes flyttningar, vederlägges icke på något sätt af de utlåtanden, kommunalstämmorna i Jemtlands län afgifvit öfver föreliggande lagförslag, och hvilka utlåtanden Friherre Ericson låtit trycka som bilagor till sin reservation i hufvudsaklig afsigt att visa origtigheten af mitt yttrande. Ty det är gifvet, att om man ställer på en befolkning en sådan fråga, som Friherre Ericson i sitt cirkulär till kommunalstämmornas ordförande gjort, då han begär att få höra »den bofasta befolkningens uppfattning om hvad förslaget innehåller om att göra vissa trakter af Jemtland likställda med Norr- och Vesterbottens lappmarker med deraf följande inskränkning till renskötselns förmån, i jordegarnes hittills varande fria dispositionsrätt öfver skog och mark», om man, säger jag, genom sjelfva frågan gifver saken den ofördelaktigaste dager, den gerna kan få, och framställer frågan i en form, som rent af provocerar ett *nej*, då är det icke underligt, om man från en del kommuner får ett *nej* till svar; då är det snarare att undra på, att de öfvervägande svaren ändock varit *ja*, ty de flesta hafva medgifvit lapparnes rätt, churu några af dem dervid fäst vissa vilkor.

Jag är emellertid Friherre Ericson mycket tacksam för att han offentliggjort dessa kommunalstämmoprotokoll och jag hoppas Kammaren läst dem med uppmärksamhet, ty just dessa protokoll visa tydligt den stora och öfverhängande faran för lapparne, som ligger deri att lagen icke *nu* antages. Dessa protokoll visa tydligt att, sedan de bofastes uppmärksamhet blifvit fäst derpå, att lapparne icke hafva någon i lag grundad rätt att upphålla sig på deras egor, att denna rätt blifvit af länets högsta myndighet bestridd, men att lagförslaget sätter i fråga att åt lapparne lagfästa en sådan rätt, komma de bofaste att, medan det ännu är tid och innan lagen antagits, använda alla medel att drifva lapparne ur deras nuvarande positioner. Lagen innehåller i första paragrafen, att lapparne äro berättigade upphålla sig äfven »å de trakter i öfrigt, hvilka de efter gammal sedvänja *hitintills* hafva besökt». Detta ord »hitintills» kommer att, i fall lagens antagande några år uppskjutes, få en helt annan och för lapparne mycket mer ödesdigere betydelse, än om lagen antages i år. Om Kammaren ömmar för lapparnes belägenhet och vill deras väl, hoppas jag därför att Kammaren antager lagen nu, så att de nuvarande förhållandena måtte blifva de, som ligga till grund för lagens tillämpning, icke de som kunna inträda i en mer eller mindre aflägsen framtid.

Jag skulle nu kunna sluta, om jag icke vore skyldig svara på en interpellation, som Friherre Ericson, åtminstone indirekt, ställt till mig, då han antydde att jag skulle hafva anlitat mindre insigtsfulla auktoriteter än Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Jemtlands län. Jag erkänner då till en början med tacksamhet, att jag i denna fråga behöft och äfven fått stöd af auktoriteter. Jag har lika litet som de flesta af Kammarens ledamöter någon personlig erfarenhet af lapparnes vanor och existensvilkor. När jag i följd häraf måst lita till auktoriteter, har jag i främsta rummet följt lappkomiténs ordförande,

som under en långvarig embetsverksamhet inom det län, der lapparne i största antal vistas, förvärfvat sig en noggrann kännedom om detta nomadfolks vanor och behof. Jag är dertill öfvertygad att det icke finnes någon af Kammarens ledamöter, som icke tilltror honom förmåga att hafva kunnat under den tid af flere år, han sysselsatt sig med lagstiftningsarbete, i detta ämne sätta sig in äfven i de jemtländska förhållandena, för så vidt dessa skilja sig från Norr- och Vesterbottens. Sedan lagförslaget blifvit under hans ledning och auspicij utarbetadt, hördes deröfver Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i de tre nordligaste länen. Friherre Ericson hade redan i November 1883, då hans utlåtande afgafs, intagit den bestämda ställning till frågan, hvilken han sedan dess bibehållit. Fans det då ingen annan auktoritet i Jemtland, som i denna fråga kunde motväga hans? Jo, visserligen! Främst vill jag såsom en sådan nämna hans företrädare i embetet, komiténs förste ordförande, Landshöfding Asplund, som med döden afgick, innan komitéarbetet hann afslutas. Han har utarbetat och inom komitén till öfverläggning framställt ett förslag till lydelse af 1 § i lagen, på konceptet hvartill han tecknat sitt namn och hvilket är af följande innehåll: »Lapparne äro berättigade att uppehålla sig och idka renskötsel å de trakter, hvilka de efter gammal sedvänja hitintills hafva besökt, samt att der under iakttagande af de i denna förordning meddelade föreskrifter, betjena sig af land och vatten, så väl till underhåll för sig och sina renar som till jagt och fiske. Har afvittring föregått, må dock Lapparne, utom de dervid för dem särskildt afsatta renbetesland, icke utan vederbörande egares eller brukares samtycke beta sina renar å annan enskild tillhörig mark än skogs- eller utmark. Är sådan mark belägen utom den i Lappmarkerna bestämda gräns för de till odling tjenliga egor, må betesrätten derå utöfvas så väl sommar som vinter, men i öfrigt endast vintertiden.»

Vidare funnos i komitén tvenne erfarne män från Jemtland, nemligen ledamoten af Riksdagens Andra Kammare, bruksegaren Farup och skogsinspektören Tigerhjelm. Herr Farup har under en stor del af sin lefnad vistats i de mot Herjeådalens skattefjell mest framskjutna trakterna af den odlade bygden. Han är såsom en del af Kammarens ledamöter torde hafva sig bekant, just icke känd för att vara någon lappvän, och han har skrifvit och talat åtskilligt angående fördelarne att anvisa särskilda territorier åt lapparne och de bofaste. Men när det kom från ord till sak och han skulle formulera sin från komiténs afvikande mening rörande första paragrafen, stannade han vid att icke göra någon inskränkning i flyttningsrätten, endast fordra att böter skulle stadgas för den lapp, som uppehölle sig å enskildes egor på annan tid än lagen medgaf. Detta tillägg har ock i den Kongl. propositionen blifvit gjordt i följd af Herr Farups förslag.

Skogsinspektören Tigerhjelm har till alla delar instämt uti komiténs förslag. Han hade, då han undertecknade komitébetänkandet, varit skogsinspektör i Jemtland i sju år och dervid under sina embetsresor haft många tillfällen att grundligen sätta sig in i lapparnes förhållanden.

På komiténs tillstyrkan tillsattes i början af förra året inom Jemtland
Första Kammarens Prot. 1886. N:o 29.

*Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)*

lands län en så kallad lappfogde, hvartill på förord af Kongl. Befallningshafvande i länet utsågs länsmannen Suwe. Hans uppdrag var att göra sig förtrogen med lapp-förhållandena, söka bilägga konflikter mellan lapparne och de bofaste, och afgifva förslag till sådana åtgärder, som vore egnade att grundlägga och befästa ett godt förhållande mellan begge folkstammarna. I hans första berättelse, som ingafs till Konungens Befallningshafvande och sedermera insändes till Kongl. Maj:t, förordar han åtskilliga expropriationer och inköp af mark för att skaffa lapparne större utrymme om sommaren. Men han tillägger följande ord: »dock i alla händelser med förbehållen rätt för lapparne att i enlighet med innehållet af 1 § i komiténs förslag uppehålla sig å de trakter i öfrigt, som de efter gammal sedvana hittills hafva besökt.»

Jag hoppas, att Kammaren måtte finna, att jag icke saknat auktoriteter äfven från Jemtland.

Detta anförande mottogs med talrika bifallsrop.

Herr Nyström. Stödd på den erfarenhet jag vunnit genom resor och under min embetsverksamhet i dessa nordliga trakter under en tid af 30 år, ber jag få yttra några ord i denna sak.

Jag kan icke annat än finna det ganska märkvärdigt, att så afvikande meningar skola göra sig gällande i en så vigtig principfråga som denna, huru vida sedvanerätt skall vara laglig rätt för Lapparne att intränga på andras område. Fyra justitieråd hafva här varit af den åsigt att det icke är laglig rätt, men regeringen har varit af motsatt mening. Riksdagen skall nu afgöra frågan och jag ber, att herrarne derfor måtte egna den en allvarlig uppmärksamhet, ty den är af icke ringa betydelse för så väl de bofaste som lapparne. Jag har vid flera föregående tillfällen, så väl vid uppgörandet af förslag till 1873 års stadga om afvittring i Vesterbottens och Norrbottens lappmarker som också vid den internationella lapplagens antagande 1882 förfäktat lapparnes rättigheter och är i denna stund fortfarande så god vän till lapparne som någon kan vara. Men jag kan icke medgifva dem att göra obehörigt och orättmätigt intrång på den bofasta befolkningens bekostnad. Detta är dock hvad som nu skall tillätas, ehuru det icke kan ligga någon rimlig rättvisa uti, att lapparne nu skola få genom lag stadgad rätt, hvad de icke hittills haft, att ovilkorligen med sina renar besöka och hela sju månader af året vistas på afvittradt område, vid hvars tilldelande åt innehafvaren något sådant förbehåll alldeles icke blifvit gjort. Enligt 1873 års stadga fingo hemmansinnehafvarne i lappmarken större utrymme just för att kunna tåla detta intrång från lapparnes sida på deras områden. Men vid hemmanens i kustlandet afvittring är icke genom lag eller författning något sådant förbehåll gjort. Hvad särskildt Jemtland beträffar, är detta nyss ådagalagdt af Friherre Ericson, i hvilket anförande jag för öfrigt anser mig hafva fullt skäl att till alla delar instämma, hvad Jemtland angår; och synes mig hans förslag vara det enda, som Riksdagen med fog och rättvisa kan antaga. Herrarne må icke tänka sig det vara någon ringa olägenhet, om flera familjer och

några tusen renar skulle gång på gång komma nedfrån de öfra trakterna och under vintern slå sig i ro på enskildes egor, der lappen då får taga hvad han behöfver till husbehof och låta sina renar beta, under det att mången hemmanssegare i nedre trakterna i följd af inträffade hemmansklyfningar icke ens till husbehof har nödigt virke. Ty på många ställen har icke erhållits större område vid afvittringen än 1100 tunnland på mantalet, under det att i lappmarken erhållas ända till 3,500 tunnland utom inegorna.

Men ifrågavarande, enligt mitt förmenande, orättvisa lag, som grundad på sedvanerätten, skall tillåta lappen att med sina renar göra intrång på andras utan förbehåll afvittrade område, är för närvarande icke ens behöfelig hvad Vester- och Norrbotten angår; ty der finnas mer än 700 kvadratmil, som höra till lappmarken, och på detta område skulle väl icke fullt 200,000 renar vistas. Det blir ungefär 70 tunnland på hvarje ren och jag tror, att detta område är tillräckligt. Skulle likväl, efter skedda afvittringar, detta befinnas otillräckligt, så är det icke svårt för staten att så till vida mellankomma, att den skulle göra upp öfverenskommelse om nyttjanderätt under viss tid om vintern, till de trakter, som lapparne för sina renar behöfva i det nedra landet. Det är en lösning af frågan, som icke kränker allmän rätt och hvarom den bofasta befolkningen och lapparne skulle kunna vara ense.

Nödvändigheten af en för Jemtland särskild reglering, sådan som Friherre Ericson föreslagit, ligger för öppen dag, när man blott ser på kartan och deraf finner, att det är många nybyggen, som ligga inom skattefjellen, ehuru sådana aldrig der bort anläggas. Det har, såsom han uppgaf, varit en stor orättvisa att vid afvittringarna fråntaga lapparne skogbeväxta trakter eller dälder, som de nödvändigt behöfva. Om det förslag rörande Jemtland, som Friherre Ericson framställt, blefve antaget, så anser jag, att det bör blifva en särskild lag för Norrbotten och en för Vesterbotten till följd af lärens olika förhållanden; och jag ansluter mig i sådant fall, samt då befolkningen i nedra landet ej blifvit känd, till den reservation, som herr Hellgrén i Andra Kammaren har vidfogat detta betänkande och som, hvad förslaget beträffar, har följande lydelse:

»att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att, då Riksdagen för närvarande icke kan i sin helhet antaga Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige, eller Särskilda Utskottets derpå grundade betänkande, det Kongl. Maj:t täcktes, efter ytterligare pröfning och utredning, huru vida icke förhållandena med svenska lapparnes renbetesrätt i Sverige äro sådana, att en särskild undantagslagstiftning i detta hänseende är af behöfvat påkallad för hvardera af de trenne norrländska länen, Norrbotten, Vesterbotten och Jemtland, till Riksdagen inkomma med särskilda förslag derom.»

Herr Unger: Af skäl, som Utskottet har anfört och Herr Justitieministern ytterligare utvecklats, kan jag, i likhet med Utskottet, icke vara med om att stifta en särskild lag för Jemtland eller för Vesterbotten, utan anser att samma lag kan gälla för alla de tre

*Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)*

*Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(i'orts.)*

länen. Friherre Ericson har sagt att, hvad Jemtland beträffar, den föreslagna lagen skulle blifva ofördelaktig för båda parterna. Den skulle blifva det för lapparne, derföre att de skulle blifva skyldiga att ersätta skada. Men jag antager, att de redan nu, enligt den lag, som gäller, äro skyldiga att ersätta den skada, de göra. Lagen skulle å andra sidan blifva ofördelaktig äfven för de bofaste, derföre att lapparne skulle få rättighet att komma ned på deras egor, hvilket de förut fingo endast till följd af särskildt aftal för hvarje gång. Men om nu de vid dessa aftal vanliga garantierna mot åverkan och skada ingå i lagen och få laga kraft, kan jordegaren icke blifva lidande derigenom. Huru jag än ser saken, kan jag icke finna annat än att denna lag skall blifva fördelaktig för båda parterna, och kan då icke se något skäl, hvarföre den icke skulle kunna tillämpas i Jemtland, lika så väl, som i de andra länen.

Men jag har egentligen begärt ordet för att med några ord försvara min reservation angående den nu föredragna paragrafen. Den grundar sig hufvudsakligen på den principen, att man icke må stadga särskilda straff för brott, hvarå straff redan äro satta i allmän lag, och framför allt att man icke begär den inkonsequensen att för sådan åverkan, som här är i fråga, stadga iterationsstraff, som eljest icke finnes för enahanda slags brott. Nu har man sagt, att allmän lag icke vore tillämplig på detta fall, och man har velat stödja detta derpå, att renen icke skulle vara hemdjur. Men renen är otvifvelaktigt hemdjur. Han eges af enskilde, går i handel mellan enskilde och afkomst deraf tages af den enskilde egaren, renkon mjölkas o. s. v. Man har till stöd för sitt påstående åberopat 1859 och 1866 års Kongl. bref. Men jag vill fästa uppmärksamhet derpå, att dessa Kongl. bref ingalunda säga, att renen icke är hemdjur, utan endast att stängselskyldigheten icke skulle vara tillämplig på dessa förhållanden. Det torde alltså få antagas såsom ostridigt, att renen är hemdjur, och då finnas för dessa förbrytelser straff bestämda i allmän lag, och följaktligen är det intet skäl att här utsätta särskilda bötesstraff, i stället för att hänvisa till allmän lag och framför allt icke att stadga iterationsstraff. Men ännu mindre skäl har man att bestämma sådana bötesstraff som »högst 40 kronor, der ej förseelsen enligt allmän lag medförer högre ansvar», då just dessa förseelser enligt allmän lag *medföra* högre ansvar.

Vidare har jag föreslagit den förändringen af denna paragraf, att det icke skulle stå i punkt 2 »uppehålla sig» utan »beta sina renar». Så vidt jag förstår, är detta en afgjord redaktionsförbättring, ty lappen lärer väl ej mindre än andra menniskor vara oförhindrad att uppehålla sig, hvar han behagar. Han får uppehålla sig här i Stockholm, om han vill, blott han icke gör någon skada.

Slutligen har jag i min reservation föreslagit en redaktionsförändring, som väl blott kan vara en smaksak, nemligen huru vida det icke vore bättre att skrifva »*vid afvittring äro eller varda förklarade*» i stället för »*vid redan förrättad eller framdeles skeende afvittring förklarats*», hvilket tyckes mig vara ett mindre lyckligt redaktions sätt. Men detta är dock af ringa vikt.

Emellertid får jag med afseende på dessa bestämmelser om bötesstraff, som återkomma i flera paragrafer, taga mig friheten yrka återremiss af dessa paragrafer för att få dem förändrade på sätt jag har föreslagit.

Herr Claëson: Hvad jag kan hafva att yttra i sjelfva hufvudfrågan, anser jag vara af ringa betydelse för Kammaren, emedan jag är främmande för de egendomliga förhållanden, som genom denna lag regleras. Skulle jag gå efter vanliga lagstiftningsprincipen, så skulle jag icke vara synnerligen böjd att antaga denna lag, men just derföre, att jag icke tillräckligt känner dessa egendomliga förhållanden, som otvifvelaktigt måste regleras, så kan jag ännu mindre taga på mitt ansvar att afslå den, utan ämnar rösta för bifall till dess hufvudgrunder.

Med afseende på den sista punkten i 1 §, som Herr Unger förde på tal, kan jag icke dela hans mening, att straffbestämmelserna i denna speciella lag icke skola stå utsatta utan endast hänvisning ske till allmänna lagen. Jag anser det tvärt om vara en stor vinst att i en lag, rörande så egendomliga förhållanden som dessa, straffbestämmelserna också stå uttryckligen utsatta. Lapparne äro sannolikt icke anlagda för att vara läskarlar, och kunna de sätta sig in i denna lapplag, är det vackert så, och icke bör man begära att de för att få veta straffen på de här i lagen omförmälda förseelser skola tillika studera allmänna lagen. Men icke blott lapparne och de bofaste skulle få svårt att passa in dessa lagbrott under allmänna lagen, utan äfven de, som skola döma mellan dem. Hvad jag derföre har emot denna lag, är, att den princip, som är följd i första paragrafen, att icke hänvisa till allmänna strafflagen, icke blifvit konsekvent fullföljd i de öfriga paragraferna. I åtskilliga paragrafer heter det: »der ej förseelsen enligt allmän lag medför högre ansvar». Men i dessa fall kan man säga, att de antingen *alltid* eller *aldrig* medföra högre ansvar. Mitt yrkande, när jag kommer till dessa paragrafer, blir således, att de skola så redigeras, att man får exakta straffbestämmelser för dessa brott. Om jag ser på dessa straffbestämmelser, så äro de i hvarje särskildt fall högst 40 kronor och i vissa fall, vid iteration, högst 80 kronor. Jag är ense med den siste talaren deri, att jag icke kan inse, hvarföre i vissa fall straff för iteration utsättes, men i andra fall icke, ty jag finner ej giltigt skäl till denna olikhet i de olika förseelsernas beskaffenhet. Jag skulle vilja förenkla lagen på det sätt, att 1 § slutade med orden »öfverträdelse af hvad sålunda stadgats straffes med böter»; och att i alla de öfriga §§, der straffbestämmelser förefinnas, det endast må stå »straffes med böter» samt att sedan i 25 §, der det talas om böternas förvandling efter allmän strafflag, insättes ett första moment, så lydande: »Der böter, enligt denna lag ådömas, skall beloppet bestämmas första gången till högst 40 kronor, och, om den tilltalade förut varit till ansvar för enahanda förseelse dömd, till högst 80 kronor», samt att ordalydelsen i andra momentet af 25 § undergår en häraf påkallad jemkning.

För att vinna detta yrkar äfven jag återremiss af denna paragraf.

*Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)*

Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

Herr Axell: Jag skulle illa uppfylla min pligt såsom ledamot af denna Kammare, för så vidt jag icke skyndade att, innan Kammarren fattar beslut om lagens antagande i oförändradt skick, meddela en sak, som tyckes hafva undgått regeringens så väl som komiténs uppmärksamhet. Det finnes nemligen i Jemtlands län ganska många lappfamiljer, hvilka icke ens under sommaren vistas i skattefjellen utan sitta hela året om på den bofastes egor. Skulle man nu, innan frågan om expropriation eller arrondering af ny mark till lapparne blifvit fullständigt utredd, antaga denna lag, är det alldeles gifvet, att dessa lappar med deras familjer och renar, af denna lags första paragraf skola drifvas ut ur riket, eller åtminstone från dessa trakter. Hvert de skola draga bort, är icke lätt att säga, då de, för så vidt jag kan finna, icke hafva rätt att vistas någonstädes. Under sådana omständigheter ber jag Kammarren att taga i förnyadt öfvervägande, huru vida det icke vore skäl att, innan man fattar ett afgörande beslut i detta ämne, tänka på hvad Friherre Ericson nu har föreslagit. Enligt min uppfattning äro förhållandena sådana, att vi måste hafva denna expropriationsfråga fullt klar för oss, innan vi våga antaga en lag, som i eventuellt fall äfven för Jemtland skulle blifva gällande.

Herr Widmark: Med anledning af den siste talarens yttrande får jag meddela, att det ingalunda varit meningen, att lapparne i Jemtland skulle utdrifvas ur länet, utan i lagen står att de skola inordnas i lappbyar, som skola omfatta de skattefjell, hvilka för närvarande finnas inom länet afsatta, hvadan således den farhåga, som han uttalade, torde vara temligen obefogad.

Medan jag nu har ordet ber jag få yttra några ord med anledning af Friherre Ericsons och Herr Grenholms reservation samt de yrkanden, som af Herrar Unger och Claëson nu blifvit framställda.

Rörande denna reservation återstår dock icke mycket att säga efter den utförliga framställningen från statsrådsbänken. Denna torde dock något kompletteras genom några ytterligare upplysningar om förhållandena i Jemtland och Herjedalen.

Enligt den uppfattning, som jag erhållit om det jemtländska lappväsendet, är det egentligen å Undersåkerfjellen och fjellen i Herjedalen, som ytterligare utrymme behöfves för att lapparne der skola kunna få tillräckligt sommarbete åt sina renar. Men jag är dessutom öfvertygad derom, att det icke der behöfves så stort utrymme dertill, som man skulle kunna tro af Friherre Ericsons här afgifna yttrande och af reservationen. Om man nemligen ser på hvad för sommarmånaderna kräfves till betesmark för renarne, torde den äfven inom nu ifrågavarande skattefjell i allmänhet vara tillräcklig, så att det egentligen är under Maj månad, som det behöfs mera utrymme och annat slag af mark för att de lappar, som beta sina renar å dessa fjell, skola kunna undvika att under ofvannämnda månader med sina renhjordar beträda enskildes egor. De behöfva detta för de unga kalfvarnas och vajornas skull, derföre att det på flere af de för lapparne afsatte

land, synnerligast de uti Herjeådalen, icke fins tillräckligt med skog till skydd för dessa vajor och späda renkalvar. Men dessa sträfva emellertid icke vidt under Maj månad. Lapparne måste under denna månad egna dem en omsorgsfull vård. Sålunda är det för nämnda slag af rendjur, som lämpliga vårstamhåll behöfva å vissa trakter beredas.

Men om lapparne i Jemtlands län hålla vård om vajor och kalvar under Maj månad, så egna de — och detta framgår af det protokoll för mötet i Funäsdalen, som blifvit reservationen bifogadt — under samma tid icke någon vård alls åt oxrenar, gallvajor och fjolårskalvar.

Dessa renar ströfva derföre då omkring och göra den skada på vallar och utängsslätter, hvaröfver man klagar. Ett sådant sätt att sköta renar fins icke, mig veterligen, i någon af lappmarkerna. De späda kalfvarna med deras mödrar skiljas visserligen äfven der från den öfriga hjorden och egnas en synnerligen omsorgsfull vård; men den öfriga hjorden släppes icke ut såsom det sker i Jemtlands län »i *urilarn*», utan äfven den hålles under vård och föres till sådana lokaler i fjellen ofvan skogsregionen, som för den tiden erbjuda renbete. Dessa lokaler äro dels de delar af fjellsidorna, som ligga mot solen, och dels de »*foar*» — tufviga med fjellbjörk, hjortronblad, renlaf m. m. beväxta mossmarker — som upptaga en betydlig ytvidd inom skatte-landen. Å dessa lokaler smälter snön hastigare och tidigare bort än i sjelfva skogen. I synnerhet är detta förhållandet på ofvan omnämnda fjellsidor, å hvilka derföre ock gräset tidigt spirar upp, tidigare än på de vallar, som ligga i skogslandet.

Icke är det underligt att renarne, när de lemnas utan all vård, kasta sig ned på de bofastes vallar, då växtligheten å dem börjar lifvas å våren. Det å dem uppspirande fina gräset är en för renarne begärlig föda, hvilken de, åt sig sjelfva lemnade, icke försumma att söka åtkomma, men det finnes, såsom ofvan visats, visst icke någon absolut nödvändighet för renens existens att få ty ned på dessa vallar.

Lagen afser ock bland annat att stäfja en sådan lapparnes sköteslöshet i afseende på en del af renboskapen, genom de föreskrifter, som äro föreslagna, och sparas derför verklig renvård dermed, att lapparne på ett eller annat sätt erhålla områden, inom hvilka åt späda kalvar skydd för väder och vind beredes under Maj och möjligen en del af Juni månad, så är detta allt af områden, som erfordras.

Med afseende på hvad lapparne kunna åstadkomma i renvård, beder jag dessutom få omnämna ett förhållande för Kammaren. Inom Undersåkers fjelltrakter hafva lapparne utarrenderat fåbodelägenheter och ängar på sjelfva skattefjellen till bofaste. Allmänt uppgifves, och jag har ingen anledning betvifla riktigheten deraf, att någon skada af renar å dessa lägenheter och ängar aldrig föröfvas, ehuru de ligga midt inne i renbetestrakterna. Detta bevisar, att lapparne kunna afhålla sina renar från att göra skada, om de vilja, och lagförslaget afser äfven att förmå dem att taga ordentlig vård om renarne.

För öfrigt, om en snöstorm inträffar, kasta sig renarna icke från fjellen ned på de odlade markerna, utan in i skogen för att af den få skydd. Der ligga dessa utängsslätter, hvilka dock icke, såsom reser-
vanterne hålla före, kunna få namn af odlingar, utan egentligen blott

*Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)*

Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)

äro starrmyrar, »myrslogar», på hvilka renarne, nedkomna i skogen, göra skada genom tramp och genom afbetning af det späda gräset, och å hvilka intet odlingsarbete kan sägas vara nedlagdt, annat än här och hvar å dem ett provisionelt dike. Af dessa utängsslätter, starrmyrar, hvilka för öfrigt blott afbergas hvart annat eller hvart tredje år, blifva i allmänhet ej nyodlingar. A utängsslättern, som gifver ett ytterst dåligt foder, är arbetet med afbergningen dyrbart; fodret kostar mer än det är värdt. I mån som vallarne utökas och verklig nyodling eger rum, skall det gå med utängsslättern i fjelltrakterna, så som det gått med den öfverallt i det öfriga Norrland, att till sist läggas ut till kronomark eller, rättare sagdt, till utmark.

Uti den skildring reservanterna gjort af odlingens gång uti Jemtlands län, tror jag således, att de sammanblandat utängsslätter med nyodlingar, ehuru det är två olika saker. Starrmyren är ett medel, hvarigenom en nybyggare kan börja hålla kreatur och dymedelst äfven ett medel för honom att bereda gräsbärande mark kring bostaden och att der samt å lämpliga ställen å utmarken verkställa verklig uppodling af mark för säd- och gräsbörd. Dessa odlingar blifva ringa och såsom sådana inhägnas de. Renarne afhållas derigenom från att inkomma i dem och lära sålunda icke i allmänhet kunna kasta sig ned på de bofastes *verkliga ängar och kornåkrar*, samt der åstadkomma skada.

Hvad Herr Ungers yttrande vidkommer, ber jag att, i likhet med Herr Claëson, få säga, att jag anser det nödvändigt, att lapparne i lagen finna de bestämmelser, som röra deras näring, de skyldigheter, som vid näringens utöfning åligga dem, och de straffbestämmelser, som på dem skola tillämpas för förseelser, som de derunder begå. Detta allt bör finnas upptaget i lagen, så att de ej behöfva söka på annat håll. Dessutom är det tvifvelaktigt, om en del af de förseelser, som här beläggas med straff, äro straffbelagda i allmänna strafflagen. Sådant tror jag ej vara fallet med de i 3 § 3 mom. och 17 § 1 mom. af denna lag omnämnda förseelser. Derfor har det varit nödvändigt att här införa straffbestämmelserna på samma ställe som sjelfva öfverträdelserna af lagens föreskrifter, hvilka blifvit med straff belagda. Dessutom har den internationella lagen, hvilken gäller norska lappar under deras vistelse här i landet, samma straffbestämmelser, och det vore besynnerligt, om en norsk lapp, som gör skada med sina renar här i Sverige, skulle därför straffas annorlunda än en svensk lapp under samma förhållanden.

Jag yrkar bifall till den föredragna paragrafen enligt Utskottets förslag.

Herr Cederberg: Visserligen tror jag icke, att mina ord skola väga särdeles tungt, men jag har det oaktadt begärt ordet, emedan jag från min hemort medtagit åtskilliga uppmaningar att söka, i hvad på mig ankommer, bidra till att lagen icke antages i den form, i hvilken den här föreligger. Då lagförslaget blifvit afstyrkt af Högsta Domstolens fleste ledamöter samt af två af de till antalet endast tre landshöfdingeembeten, som deröfver blifvit hörda, är det gifvet att,

om det likväl framkommer, så mäktiga intressen yrka på dess antagande, att föga hopp finnes om förändring.

Det, som för mig och de med mig liktänkande är betänkligt i detta lagförslag, är den föreslagna utsträckningen äfven till kustlandet af den rätt, lapparne förut haft endast i lappmarkerna. Från statsrådsbänken har påvisats, huru som fjelltrakterna äro begränsade af en kulturgräns, vester om hvilken lapparne skulle ega *året om* uppehålla sig. Dernäst kommer ett bälte, lappmarkskulturland, på hvilket lapparne ega rättighet att *vinterlid* vistas enligt förbehåll, som vid markens upplåtande till nybyggarne genom gällande afvittringsstadga äro gjorda. Men nedanför lappmarksgränsen är icke sådant förbehåll gjordt, och dit är nu meningen att utsträcka lapparnes rätt till vinterbete utan afseende å jordegarne.

Den första frågan jag i detta fall gjort mig är den: Är denna utsträckning af lapparnes rätt af behovet påkallad? Vid genomgående af komiténs beskrifning öfver lapparnes lefnadssätt och flyttningvägar har saken för mig åtminstone ställt sig så, att denna utsträckning sannolikt endast i undantagsfall, är behöflig; så vidt jag af denna beskrifning kunnat finna, hafva visserligen de lappar, som nu bo längs efter Muonioelf, behof af att utsträcka sina färder inom kustlandet, men icke längre än till öfra delen af Pajala socken, under det den nedre delen af denna socken och der nedanför belägna socknar icke synas vara för lapparnes vinterbete behöfliga, enär de stanna på 15 mils afstånd från kusten. Vidare innehåller beskrifningen att lapparne längsefter Torneå-, Kalix-, Luleå- och Piteå elfvar samt norr om Skellefteå elf i regel icke utsträcka sina färder nedanför lappmarksgränsen, enär de synas hafva fullt tillräckligt utrymme derinom. Söder om Skellefteåelf vidtager ett annat förhållande som fortfar inom hela Vesterbottens län, i det lapparne der utsträcka sina färder ända ned till hafvet. Det är dock föga troligt att detta sker för uppsökande af vinterbete åt renarne. Komiténs beskrifning i detta afseende uppger icke för alla stammar skälen, hvarför de söka kusten, men der de uppgifvas, utgör uppsökande af vinterbete hufvudsak. — Sålunda heter det om Sörvesterby-lapparne:»

»De af dessa lappar, som hafva renar i vård för bofasta inom det svenska kustlandet, flytta derefter ned mot kusten, för så vidt de erfara, att betet derstädes är godt; de deremot som icke hafva sådana skötningsrenar, kvarstanna inom lappmarken och inom församlingen, så vida de icke nödgas draga mot kusten, till följd af att antingen renbetet blifvit förstördt genom att is betäckt marken eller till följd af att vargar uppträda i fjälltrakterna.»

Om Arjeplogs lappar heter det:

»Orsaken, hvarföre skogslapparna med sådan begärlighet söka kustlandet om vintern, är dels den, att de sköta renar åt allmogen inom de trakter, der de hafva sina vanliga vinterstamhåll, dels den, att de inom kustlandet med större lätthet vinna afsättning för sina tillverkningar af lappskor, tåg eller andra varor, i hvilkas förfärdigande de ega skicklighet, dels att de derinom kunna för billigare pris än inom lappmarken tillbyta eller tillhandla sig de produkter, mjöl, tobak, kaffe m. m., som för dem äro nödvändiga, dels ändtligen,

Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)

Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)

att lapparne af kustlandsbefolkningen mottagas och omhuldas med en välvilja, hvilken de i allmänhet icke röna af de bofaste inom lappmarken.»

Tro herrarne verkligen att man af *sådana* skäl behöfver utsträcka lapparnes rättigheter ända ned till kusten. Jag tror det icke. — I fråga om jemtlandslapparne råder ett annat förhållande, men derom har här i dag talats så mycket, att jag tror mig icke behöfva dertill tillägga något.

Men, säger man, och detta har äfven yttrats från statsrådsbänken, man har icke från kustbefolkningen hört något motstånd emot utsträckningen af denna lapparnes rätt. Jag undrar icke på, att ingenting hörts från kustbefolkningen, ty de hafva icke *blifvit* hörda i detta ämne, utan man vill lägga på dem detta onus alldeles ohörde. För min del anser jag detta i högsta grad olämpligt och vill icke med min röst bidraga dertill. De uppmaningar, som till mig stälts i detta afseende, tala ett annat språk än det, som här förts från statsrådsbänken. Kustlandets befolkning är i regel emot denna utsträckning af lapparnes rättigheter.

Nu säger man, att lapparne egentligen icke göra skada på annat än några höhässjor; skulle man utsträcka deras rättigheter, därför att de göra så liten skada, ehuru de för sin renskötsel icke behöfva någon sådan utsträckning, så medgifver jag att detta är ett skäl, dock mera negativt än positivt. — Det är dock icke blott höhässjorna de skada, utan det klagas äfven deröfver, att, der renvägarne gå fram, förstöres vegetationen, något som blir särdeles betungande, då lapparna som ofta sker styra kosan öfver fält, besädda med vinterråg. Förut är omtaladt, huru de förstöra skogarna, hvaremot blifvit anmärkt att de i det fallet hafva ersättningsskyldighet. Men svårigheten att utfå denna ersättning är tillräckligt stor för att man icke skulle behöfva utsträcka det område, inom hvilket den skall sökas. Man har också glömt en annan sak, som knappast kan ersättas. Det hände en gång för några år sedan att en hemmansegare på nedre landet, som varit bortrest under vintern, vid sin hemkomst på våren fann de flesta af sina planteringar alldeles förstörda af renarne. Jag medgifver, att han kunde söka ersättning, men för skador af sådan beskaffenhet är man dermed föga betjent. Enahanda är förhållandet, då skadan träffar växtlig ungskog. — Ersättningen om den utfås, motsvarar här alldeles icke skadan.

Hvad säga lapparne sjelfva om lagen? Det vet man knappast, men man vet hvad de tänka om den internationella lagen. Jag såg för någon tid sedan en tidningsartikel, i hvilken förekom ett referat öfver ett lappmöte i Hotagen i Jemtland. På detta möte yttrades, att lapparne ansågo omöjligt att vidare idka renskötsel, utan vore det förmånligast att sälja renarne och söka lefva på pengarna, ty såsom lagar nu stiftades, gingo de åt till skadeersättningar och böter. Bland de åtgärder, som borde vidtagas för att åstadkomma ett bättre förhållande, hörde, enligt lapparnes åsigt, bland annat, att de finge deltaga i lagstiftningen genom att insätta ombud i komitén. — Då förevarande lagförslag till en del hvilat på samma grund som den internationella lagen, särskildt i fråga om det sätt, hvarpå ersättningar

skulle af lapparne utkrävas, eller just i det hvaröfver de mest klaga, gissar jag att lapparne sjelfva skola betacka sig för den lagstiftning, som man nu är i färd med att till deras förmån åstadkomma. Är det nu emellertid så, att Kammaren anser, det något i denna sak bör göras, så skall jag för min del förena mig med dem, som yrka återremiss på denna paragraf, men för mig ställer sig denna återremiss så, att jag önskar den i syfte, att man må i den mån sådant kan ske borttaga den utsträckning af lapparnes rättigheter till kustlandet, som i samma paragraf stadgas.

*Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)*

Herr Axell: Med anledning af den upplysning, jag tillät mig lemna Kammaren, att det verkligen finnes lappar, som icke ega del i skattefjell utan sitta hela året om å de bofastes marker, har en ärad talare anmärkt, att sådana lappar finge Konungens Befallningshafvande taga om hand och indela i lappbyar. Ja, detta är lätt gjordt på papperet, men dertill fordras i praktiken, att det skall finnas någon mark att tilldela dem. Då man vet att i Jemtland skattefjellen äro för tränga för den lappbefolkning, som redan nu der finnes, huru skall det då gå, om Konungens Befallningshafvande ytterligare skall pressa dit åtskilliga lappfamiljer, som för närvarande icke der beta sina hjordar?

För min del vågar jag vidhålla den uppfattning, att det skulle vara i hög grad vågadt af denna Kammare att besluta tillämpning af denna lag äfven på Jemtland, innan man vet, huru det kan arrangeras med arronderingar och expropriationer, hvilka jag, så vidt jag känner förhållandena, anser alldeles nödvändiga, derest icke lapparne genom lagen och med dess tillhjälp skola utrotas.

Herr Unger: Då Utskottets ordförande ifrågasatt, huru vida det finnes någon bestämmelse i allmänna strafflagen, tillämplig för sådant fall, som omtalas i denna 1 §, ber jag att få fästa uppmärksamheten på 24 kap. 8 och 9 §§ strafflagen. Dessa båda paragrafer lyda sålunda, den 8:de: »Släpper någon med uppsåt oloffigen kreatur på annans egor; böte från och med tio till och med tvåhundra riksdaler. Missbrukar man betesrätt i samfäld mark; vare bot högst etthundra riksdaler»; och den 9:de: »Den som genom försummelse i den vård om egor eller andras kreatur honom åligger, eller på annat sätt vållar, att kreatur oloffigen på annans egor inkommer; böte högst femtio Riksdaler.» Endast om kreaturen oloffigen inkommit å annans mark, utan någons uppsåt eller vållande, skulle dessa straffbestämmelser icke vara tillämpliga, men det är en stor vinst att lapparne i sådant fall icke komma att drabbas af böter, hvilket enligt Utskottets förslag skulle blifva fallet.

Hvad den internationella lagen beträffar, vet jag icke att vi nu hafva något med den att skaffa. Hvarför skulle man icke kunna bestämman straff för svenska lappar, som vistas i Sverige, efter svensk lag, därför att genom fördrag med Norge bestämts vissa straffbestämmelser i den internationella lagen för norska lappar i Sverige och för svenska lappar i Norge, hvilka låta åtskilliga uppgifna öfverträdelser af samma lags föreskrifter komma sig till last.

Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)

Af de följande paragraferna torde Kammarrens ledamöter finna, att straffbestämmelser för här omtalade förseelser finnas i allmänna lagen såsom till exempel i 13 § för oriktig uppgift angående renantalet om förlust derigenom annan tillskyndas, och för annan händelse torde böter för slik uppgift icke böra ifrågakomma, hvadan den af mig föreslagna förändringen i afseende å bötesansvaret synes äfven i det hänseendet innefatta en förbättring.

Då jag emellertid gillar den nu föredragna 1 paragrafens 1:sta punkt, är det egentligen å 2:a och 3:dje punkterna, som jag yrkar återremiss.

Herr Bergström: Herr Grefve och Talman! Under denna öfverläggning, hvarunder ofta nämnts Lappland och lapparne, har med förunderlig klarhet hos mig vaknat ett barndomsminne, ett minne både af ord och ton. Den sköterska, som vårdade mig och mina syskon i vår barndom, plägade för oss sjunga er enkel rörande visa, hvars ord stå mycket tydliga för mig i detta ögonblick. Den lydde sålunda:

»Jag fattig lappman
Bor i Lappland;
Mellan berg och stenar
Betar jag mina renar.»

Visans melodi var lika enkel som orden, men båda grepo mitt barnahjerta med förunderlig makt, helst jag, såsom född i Skåne, icke såg annat än böljande sädesfält och kullar, som förtonade sig vid horisonten. Mitt barnsliga medlidande med lapparne var därför mycket stort. När jag derefter under min senare skoltid läste Læstadii beskrifning öfver lappmarkerna, styrktes mitt deltagande och mina sympatier för dem. Detta är ju i viss mån en farlig bekännelse. Att bikta att jag är beherskad af en känsla, som stämmer mig vänlig mot lapparne, kan möjligen försvaga verkan af hvad jag nu i Kammarren vill yttra rörande förevarande ämne. Jag har dock under en följd af år varit sysselsatt med att väga och utskifta rättvisa, och jag tror mig ännu besitta förmåga att oveldigt bedöma hvad som är rätt eller orätt oberoende af stämningar. Jag har samvetsgrant lagt på rättvisans vågskål de skäl, som för bifall till den Kongl. propositionen anförts af Utskottet, och de skäl, hvilka reservanterne andragit deremot och till stöd för sin afvikande mening; och jag har icke kunnat finna annat än att den af Utskottet åberopade sedvänjerätt, som alltid af lapparne utöfvats och fortfarande utöfvas, i sjelfva verket innebär en inskränkning i den rätt, som vid afvittringen tilldelats nybyggarna i Jemtlands län. Det är, som Utskottet mycket riktigt bemärker, »en synlig servitut», som ligger på markerna i Jemtlands län under vintertiden, då lapparne drifva sina renhjordar från skattefjellen ned till det lägre liggande landet. Mot denna sedvänjerätt var det, som Friherre Ericson förnämligast rigtade sina anmärkningar. Jag håller alltså före att de invändningar, som från hans synpunkt kunna framställas och äfven blifvit framställda mot tillämpning af lagens bestämmelser jemväl hvad angår Jemtlands län, icke böra leda till bifall

af hvad han yrkat; men jag tillåter mig fästa uppmärksamheten på hvad Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet yttrade, nemligen att det alldeles icke är nödvändigt att, därför att man nu antager denna lag i allmänhet träda i kraft den 1 Januari 1887, densamma skall vid samma tid tillämpas äfven i Jemtlands län. Han visade stort tillmötesgående, då han yttrade att, om denna lag nu antages, den kunde träda i kraft för Jemtland först 1888, 1889 eller något senare år. Under tiden kunde man åstadkomma den utredning, som man förmenar här saknas. Det står väl dock klart för Kammarerna och äfven för Friherre Ericson att utan en lag, som tillerkänner expropriationsrätt åt dem, som vederbör för att vidga området för renbeteslandena, kan en sådan expropriation icke tillvägbringas, ty den allmänna expropriationslagen innehåller sannerligen icke bestämmelser, som medgifva en grannes rätt att skaffa sig mera mark från de närboende, därför att han sjelf är trångbodd.

Herr Axell anförde, särskildt hvad angår Jemtlands län, såsom skäl för återförvisning, att der skulle finnas lappfamiljer, som icke blott vintertiden, utan äfven under sommaren, således hela året igenom, uppehölle sig på vissa hemman i Jemtland. Han har sagt det, och jag vill icke bestrida hans påstående, ehuru jag skulle önskat, att han låtit sitt yttrande åtföljas af någon bevisning. Emellertid om jag ställer detta tillsammans med hvad Friherre Ericson nämnde eller att man visserligen tålt lapparnes vistelse under vintertiden i de odlade bygderna, men endast mot det att lapparne gifvit ersättning till jordegaren, så tror jag, man kan antaga, att i de af Herr Axell omfördälda fall lapparne jemväl för sin vistelse å den odlade marken sommartiden lemna ersättning till vederbörande jordegare. Jag är fullt viss på, att om ett sådant fall kan ådagaläggas, att en lappfamilj hela året om uppehåller sig på ett odladt hemman, detta sker med jordegarens begifvande, och det är ju icke meningen med denna nya lag att förhindra sådana aftal. Jag tror således, att Herr Axells grunder för återförvisning icke äro att fästa sig vid.

Hvad angår de i 1 § förekommande bötesbestämmelser, tycker jag, för min del, att de anmärkningar, som i nämnda hänseende framstälts, om de än må hafva något sken af giltighet, äro till den grad obetydliga, att man förrycker de stora synpunkterna genom att fästa afseende vid dem.

Jag, för min del, yrkar bifall till denna punkt utan återförvisning.

Friherre Ericson: Jag skall icke upptaga herrarnes tid länge, men jag måste upptaga något af hvad som blifvit sagt mot mitt förslag, för att såmedelst söka visa riktigheten af min sats, som blifvit bestridd. Det är anmärkt mot mitt förslag, att man först och främst måste antaga lagen, när Kongl. Maj:t eljest icke eger någon rätt att expropriera. Jag har emellertid i min reservation, såsom herrarne kanske haft godheten se, under a) föreslagit, att det nu framlagda förslaget till lag icke måtte antagas att blifva gällande för Jemtlands län; under punkten b) att Riksdagen skulle »hos Kongl. Maj:t an hålla det Kongl. Maj:t täcktes så snart ske kan anbefalla en noggrann undersökning af skattefjellen och dem tillgränsande marker i Jemt-

*Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)*

Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)

lands län, för att derigenom må utrönas, hvilka trakter af den till skattefjellen angränsande marken böra förvärfvas för att bereda lapparne nödigt utrymme för renskötsel,» och vidare att Kongl. Maj:t skulle sättas i tillfälle att göra sådana arronderingar genom köp, expropriation eller aftal om nyttjanderätt af erforderliga marker. Enligt talmanskonferensens åsigt får emellertid proposition härå icke framställas. Om emellertid Riksdagen begär en undersökning rörande skattefjellen, torde Kongl. Maj:t för Riksdagen framlägga sådant förslag rörande lapparne i Jemtland, hvartill förhållandena gifva anledning, och hvilket förslag då jemväl torde komma att afse expropriation af mark. Jag har således icke i det hänseendet gjort mig skyldig till något förbiseende, ehuru man, antingen på god tro eller för att förvirra herrarne, påstår så.

Man har bestridt utförbarheten af att förskaffa lapparne så stora utvidgningar för vinterbete med att säga, att deras vandringar bero på en naturdrift hos renen, hvilket gör dem nödvändiga. Jag ber i anledning deraf att få upplysa herrarne derom, att lapparne företaga vandringar, som äro *nödiga* och sådana, som äro *onödiga*. De nödiga kunna icke inskränkas, för dem måste man gifva lapparne tillräckligt utrymme, men de onödiga böra inskränkas. Jag skall anföra exempel på att så kan ske. Det finnes i Jemtlands län en lappfamilj, hvars pater familias heter Pål Zakrisson. Den bor på Rutfjellet i nordvestra delen af Herjeådalen. Denna familjs medlemmar, flera generationer, bestå af redbara personer, som utmärkt sig för ordning och hafva alltid skött sig väl. Fjellet är emellertid temligen trångt, och der nedanför är ett temligen inskränkt bälte mellan fjellet och Tennån, såsom herrarne kunna se på kartan, som blifvit framlagd. Enligt familjens egen och de bofastes sammanstående uppgift går man hvarje år ned och betar till de bofaste, som ega detta bälte, och erlägger för denna rättighet betalning. Terrängen är emellertid så inskränkt, att derigenom tydligt visas, att en lapp, som *vill* hålla sina renar inom en sådan terräng, *kan* göra det.

De vandringar af jemtländska lappar, som företagas på långa sträckor, ske antingen för ro skull eller åtminstone i helt andra syften än för renskötelsen. Lappar vandra till exempel ända från Frostviken till Hernösand, eller öfver 30 mil. Det är gammal vana sedan många år, och deras fäder hafva gjort det före dem. Det är ingen nödvändighet, men de finna det vara med sin fördel förenligt. De komma i närheten af större samhällen. De göra affärer, sälja skidor och lappskor m. m., träffa folk, köra städernas damer i sina akjor och så vidare, men sådana vandringar äro icke nödvändiga för renskötelsen, och så är också förhållandet med många af de vandringar, som med röda streck stå utmärkta på komiténs karta. Jag är öfvertygad om, att det skall kunna beredas sådana områden med de medel, som kunna fås för afverkning af öfvermogen skog på lappfjellen, att det blir onödigt för lapparne att gå derutöfver, om de endast hålla sig till renskötsel, och om något annat är ju icke fråga.

Man har sagt att lapparne genom afvittringen äro orättvist och hänsynslöst drifna från sina beten och inskränkta inom för trånga områden. Ja, det är det Herr Grenholm och jag framhållit och tyd-

liggjort; men vi vilja icke bota detta genom att göra nya orättvisor och begå nya hänsynslösheter, denna gång mot de landets inbyggare, som af staten tillförsäkrats besittning af dessa marker. Vi vilja uppgöra detta till båda parternas fördel på sätt, att hvarken orättvisa eller hänsynslöshet behöfver utöfvas. Detta är innehållet af vårt förslag, till hvilket jag anhåller om bifall.

*Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att i afseende på förevarande § framstälts följande yrkanden: 1:o att densamma skulle godkännas; 2:o af Frih. *Ericson*, att paragrafen skulle godkännas med förbehåll att lagen icke antoges att gälla för Jemtlands län samt att, i händelse paragrafen sålunda godkändes, Särskilda Utskottet måtte uppdragas att omredigera paragrafen i enlighet med det fattade beslutet; 3:o af Herr *Nyström*, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att då Riksdagen för närvarande icke kan i sin helhet antaga Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige, eller Särskilda Utskottets derpå grundade betänkande, det Kongl. Maj:t täcktes, efter ytterligare pröfning och utredning, huru vida icke förhållandena med svenska lapparnes renbetesrätt i Sverige äro sådana, att en särskild undantagslagstiftning i detta hänseende är af behofvet påkallad för hvartdera af de trenne norrländska länen Norrbotten, Vesterbotten och Jemtland, till Riksdagen inkomma med särskilda förslag derom; samt 4:o att paragrafen skulle till Utskottet återförvisas.

Härefter gjorde Herr Grefven och Talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på paragrafens godkännande vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Cederberg* begärde votering, i anledning hvaraf och sedan såsom kontra-proposition dervid antagits återremiss, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som godkänner 1 § i den uti 1 punkten af Särskilda Utskottets Utlåtande N:o 1 föreslagna lag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, visas paragrafen åter till Utskottet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—64;
Nej—23.

Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)

2 §.

Godkändes.

3 §.

Herr Claëson: Redaktionen af denna § är, enligt min mening, sådan, att det vore mycket illa, om den antages i oförändradt skick. Jag nämnde förut, att det är en stor vinst, att i en speciallag noga upptagas såväl brott som straff. Här står nu emellertid i första delen af denna § »— — der ej förseelsen efter allmän lag medför högre ansvar — —» och i andra delen förekommer, samma hänvisning till allmän lag. När man insätter en straffbestämmelse i en lag, bör väl lagstiftaren veta hvad han menar, men detta synes här knappt vara fallet. Hvad kan efter allmän lag för straff följa? Mig veterligen finnes ej särskildt straff för den, som utan anvisning eller utsyning tager växande träd, hvilka han haft rätt att taga efter utsyning. Vidare straffas enligt föreslagen § lapp, som tager mera virke än till hans eget behof erfordras. Skulle i det hänseendet straff i allmän lag finnas, vore det väl det, som der är bestämdt för åverkan eller, om värdet går öfver 15 kronor, för stöld; eller också, hvilket jag för min del finner vara det mest analoga, det som bestämmes i 24 kap. 6 § strafflagen, der det talas om missbruk af delegares rätt i samfärd skog. Lapp är, då han fått lof att taga husbehöfsvirke, i ungefär samma ställning som delegare i skog, hvilken har lof att nyttja den blott till husbehof. I sistnämnda fall kan straffet vara böter till belopp af 500 kronor. Betraktas brottet åter som åverkan eller stöld, kan i förra fallet fängelse och i senare straffarbete derå följa. Kan någon människa nu begripa, om och när urbota straff eller högre böter än 40 kronor kan å ifrågavarande brott följa. Paragrafens ordalydelse kommer sannolikt att i tillämpningen vid våra domstolar åstadkomma en mängd svårigheter och bidraga till stor osäkerhet i lagskipningen.

I paragrafen står vidare att jordegare, som utan lapparnes samtycke tager eller gör obrukbart virke, hvilket, hemtadt på jordegarens område, lapparne vid deras visten lagligen användt till kåtor, stängsel eller annat varaktigt bruk, skall dömas till böter, »der ej förseelsen efter allmän lag medför högre ansvar.» Skall nu med sistnämnda hänvisning till allmän lag afses straff för stöld eller straff för skadegörelse å annans egendom? Äfven i sistnämnda fall kan straffet sättas ända till straffarbete. Jag har sjelf dömt till straffarbete för sådan förbrytelse.

Jag skulle i begge fallen vilja hafva bort denna hänvisning till allmän lag och i stället infördt »straffes som i § 1 sägs», samt yrkar i sådant syfte, att paragrafen måtte till Utskottet återremitteras.

Herr Bergström: Herr Grefve och Talman! jag tilltror mig verkligen icke att nu på stället vare sig medgifva eller bestrida righeten af hvad den siste ärade talaren sagt med afseende å den i 3 § intagna klausul: »der ej förseelsen efter allmän lag medför högre ansvar.» Jag vill endast påpeka, att om förseelsen icke efter allmän lag medför högre ansvar, kan denna klausul icke leda till att sådant

högre ansvar ådömes. Denna klausul är ytterst vanlig i alla specialförattningar. Går jag till byggnadsstadgan, brandstadgan och hälsovårdsstadgan för rikets städer, så finner jag förordnad, att för deri omförmälda förseelser icke må dömas till böter enligt stadgan, om å förseelserna följer straff enligt allmän lag. För lagstiftaren skola alltid stora svårigheter möta att, när det gäller att i en speciallag i allmänhet bestämma de straff, som böra följa på öfverträdelse af sådan lags bestämmelser, derförinnan anställa fullständiga rechner inom den borgerliga strafflagens hela område, för att utfinna, huruvida en i speciallagen med straff belagd öfverträdelse tillika är straffbar enligt allmän strafflag. Det är, tror jag, vida klokare att öfverlemba bedömande af sådant åt domarena. När en domare efter samvetsgrann undersökning i hvarje specielt fall finner, att brottet efter allmän lag medför högre ansvar, så tillämpar han allmänna lagens, men ej speciallagens bud. Medför åter brottet icke straff efter allmän lag, tillämpas speciallagens straffbestämmelse. Jag tror därför, att man utan fara kan antaga denna § 3.

*Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)*

Herr Unger: Det kan väl, om man så vill, icke anses innefatta någon synnerlig fara att antaga paragrafen oförändrad, men uppenbarligen är det väl ändock ett misslyckadt och missledande redaktions-sätt att i en lag stadga böter till belopp af »högst 40 kronor, der ej förseelsen enligt allmän lag medförer högre ansvar», då ju ostridigt är, hvad lagstiftaren ock bör anses skyldig veta, att förseelsen enligt allmän lag verkligen medförer högre ansvar, och föreskriften om »högst 40 kronor» alltså icke är i något fall tillämplig.

Lika med Herr Claëson kan jag vid sådant förhållande icke annat finna, än att giltigt skäl för återremiss är för handen.

Herr Claëson: Jag ber att få vidhålla mitt yrkande och påstå, att de i denna paragraf omförmälda brott äro alldeles nya slag af brott, som icke hafva full motsvarighet i den allmänna lagen. Det är då bäst att gifva tydliga bestämmelser, så att man icke i hvarje fall råkar i tvifvelsmål. Derigenom vinnes trygghet för alla parter. Det är icke svårt att i detta afseendet göra rechner, ty det finnes icke andra paragrafer, som möjligen skulle kunna tillämpas, än dem jag uppgifvit. När man stiftar en lag, bör man väl göra redaktionen tydlig och ej sådan, att den är ett ypperligt ämne för diskussion i en juridisk förening.

Jag yrkar fortfarande återremiss.

Herr Widmark: Säsom ett skäl att Kammaren bör antaga paragrafen oförändrad vill jag andraga, att paragrafen förevarit i Högsta Domstolen och icke föranledt någon anmärkning från någon af dess ledamöters sida. Det kan väl med fog antagas, att Högsta Domstolen, som så noga genomgått förslaget, tänkt sig för, innan den i nu förevarande sak tillstyrkt det, sådant det här föreligger.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på godkännande af före-

Lagförslaget angående de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige. (Forts.)

varande paragraf och sedan derpå att densamma skulle till Utskottet återförvisas, hvarefter propositionen på paragrafens godkännande förnyades och förklarades vara med öfvervägande ja besvarad.

4—6 §§.

Godkändes.

7 §.

Herr Unger: På sätt jag i min reservation anför, finner jag det vara mot allmän lag stridande, att hvad *en* tillhör må tagas i mät för *annan* ådömda böter, och jag finner icke någon giltig anledning att, på sätt som skett i sista momentet af den föreliggande paragrafen, afvika från den rättsregeln, att hvar eger sin sak ensam böta och icke annans lott förverka. Det föreslagna stadgandet att renar, af annor man lemnade i vård hos en tredskande lapp, skulle kunna tagas i mät för lappen ådömda vitesböter, synes vara ett högst betänkligt och emot gällande lag stridande ingrepp i renegarens laga rätt. Jag tror icke heller, att detta stadgande är gagneligt eller egnadt att förmå den, som har renarne i sin vård, till större laglydighet, ty genom sin tredska riskerar han icke sjelf något, utan endast att man i mät tager de renar, som tillhöra en annan. På grund häraf tager jag mig friheten hemställa, att detta moment måtte ur paragrafen utgå.

Herr Widmark: Med detta stadgande har egentligen afsetts, att man skulle få någon ordning på de bofastes renar, af hvilka i synnerhet i Jemtland och Herjedalen finnes ett stort antal, och dessa vårdas af lappar, som ofta icke hafva några egna renar. Det är då nödvändigt, att tillgångar finnas, så att man deraf kan få ut de ådömda vitena. Lapparne äro sålunda på sätt och vis endast skötare af renar, och det kan väl då icke vara annat än rätt, att, såsom här är föreslaget, med dessa renar skall ansvaras för vitet, som blifvit ålagdt därför att de icke inom förelagd tid verkställt flyttningen. Jag får därför yrka bifall till det föreslagna momentet.

Herr Bergström: Herr Grefve och Talman! Det är en gammal, god, svensk rättsgrundsats, att »hvar eger sin sak ensam böta och ej annans lott förverka, och jag vill i min mån städse söka upprätthålla densamma, men det förefinnes dock fall, då den icke kan få tillämpning. Jag vill ur gällande rätt anför ett exempel derpå, att främmande gods användes för att gälda skada, som godsets rätte egare icke förorsakat. Om egaren af fartyg leger ut det till annan för att det föra eller föra låta, anses denne senare som redare; att om han eller hans skeppare genom ombordläggning med annat fartyg tillfogar detta skada; så är den skadelidande berättigad att för utfående af ersättning halla sig till det utlegda skeppet, ehuru det tillhör en annan än den, som åstadkommit skadan. Det är också riktigt, ty när man sålunda utlemnar ett fartyg, får man icke göra anspråk på att det skall vara skyddadt för den vanliga påföljden, som annars drab-

bar ett påseglande fartyg. Detta utgör den enda säkerheten i sjörätten. På samma sätt är det i afseende på renarne. När egaren lemnat dem i vård hos en lapp, måste han anses hafva derigenom eftergifvit hvarje anspråk på upprätthållande af grundsatsen, att hvar eger sin sak ensam böta och ej annans lott förverka, han får vara omsorgsfull vid valet af den person, till hvilken han lemnar sina renar; och förorsakar denne skada, får egaren tåla, att äfven hans renar användas till gäldande deraf. Jag kan icke finna annat, än att detta är en fullt berättigad analogi med det fall, jag nyss anförde ur sjörätten, och får därför yrka bifall till det föreslagna momentet.

*Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)*

Herr Unger. Jag anhåller att få fästa uppmärksamheten derpå, att här icke är fråga om gäldande af skadestånd, utan af vite, som af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande blifvit ålagdt, och att den jemförelse, som Landshöfding Bergström nu gjort, icke är här i någon måtto tillämplig.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr Grefven och Talmannen, att derunder yrkats, dels att förevarande § skulle godkännas i sin helhet, dels ock, af Herr Unger, att endast de båda första momenten af paragrafen skulle godkännas, men den sista förkastas.

Härefter gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på godkännande af paragrafen i dess helhet vara med öfvervägande ja besvarad.

8 och 9 §§.

Godkändes.

10 §.

Herr Unger: Jag har tagit mig friheten att i Utskottet anföra min reservation äfven mot denna paragraf, därför att jag finner det orinligt mot jordegare att införa en sådan bestämmelse, att han för skada, som viss tid af året sker, icke får ersättning, om han ej kan bevisa, att den skett uppsåtligen eller genom grof vårdslöshet vid renarnes bevakning. I allmänhet är det stridande mot allmän lag att ålägga käranden en sådan bevisningsskyldighet; när han bevisat hvad skada som skett och hvilken som den vållat, har käranden styrkt grunden för sitt kärsmål. Vill svaranden då vända den omständigheten före att skadan timat af olyckshändelse, som han ej kunnat förekomma, åligger det honom att sådan invändning med bevis styrka, ty i annat fall åligger honom ersättningsskyldighet. Dessutom bör man icke fränse, att omständigheterna, i fall sådana som dessa, oftast skulle göra det omöjligt för jordegaren att åstadkomma bevisning. Det blefve ofantligt mycket lättare för lappen att bevisa att det vore en olyckshändelse, än för jordegaren att det skett af uppsåt eller vårdslöshet, helst som den åverkan, som skulle ersättas, vanligen skett på många miles afstånd från jordegaren. Men det är icke vid den

Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)

större eller mindre svårigheten att åstadkomma den ifrågavarande bevisningen, jag hufvudsakligen fäster mig, utan dervid att det strider mot vanlig bevisningsskyldighet enligt allmän lag att ålägga kändanden att, för utbekommande af skadestånd, bevisa svarandens uppsåt eller vårdslöshet. Nu har visserligen Utskottet grundat detta förslag på 1825 års Kongl. bref, der det stadgas att lapparne skola vara ersättningskyldige, om genom bevisning kan styrkas att skadan skett genom någon deras uraktlåtenhet, men utom det att detta Kongl. bref icke torde kunna anses såsom gällande civillag, så är det länge sedan det skrefs, och det är icke sagdt att det passar för nu varande förhållanden. För öfrigt vill jag fästa uppmärksamheten på, att detta 1825 års bref rör endast lappmarkerna, men den här ifrågavarande 10 § gäller såväl Norrbottens och Vesterbottens lappmarker som andra trakter. Således skulle äfven kustborna enligt föreliggande förslag blifva skyldige att åstadkomma bevisning om lapparnes dolus eller culpa för ett erhålla skadestånd. Med anledning häraf tager jag mig friheten hemställa om återremiss af paragrafen, på det den må blifva omredigerad ungefär såsom jag i min reservation tillåtit mig föreslå.

Herr Widmark: Med anledning af hvad den senaste talaren yttrade, ber jag att få upplysa derom, att dessa 2 och 3 moment af 10 § äro ungefär lika till ordalydelsen med motsvarande paragrafer i den internationella lagen; och man gjorde då icke några anmärknin-
gar emot det sätt, hvarpå denna paragraf var redigerad.

Jag anhåller därför om bifall till paragrafen.

Herr Unger: Jag anhåller att ytterligare få fästa uppmärksamheten derpå, att om man också skulle kunna med något fog åberopa de äldre Kongl. brefven, så gälla dessa endast sjelfva lappmarkerna, och icke »i annan trakt» såsom här jemväl är stadgadt.

Jag fullföljer sålunda mitt yrkande om återremiss.

Herr Widmark: Jag får emot den siste talaren anmärka, att det i mom. 1 af denna § endast är fråga om skada, som renarne förorsaka *under sommartiden*, och under den tiden få de ju icke vara utom sina afsatta land. Lapparne hafva nemligen under den tiden icke rättighet att med sina renar vistas nere vid kusten.

Herr Bergström: Herr Grefve och Talman! Utskottets ärade ordförande har just upplyst, hvad jag ville framhålla men som synes hafva undgått den talares uppmärksamhet, som yrkade på återremiss af paragrafen. Det första momentet af denna 10 § handlar uppenbarligen om skada, som lapparnes renar förorsaka under sommartiden, det vill säga i Norrbottens eller Vesterbottens läns lappmarker under tiden från och med den 1 Juni till den 1 September och i annan trakt från och med den 1 Maj till den 1 Oktober. Under denna tid få lapparnes renar icke inkomma på andra områden, än som för dem uteslutande blifvit förbehållna. Det andra momentet talar deremot om skada genom renarne »å annan tid än här ofvan sägs». Sker skadan sålunda under sommaren, ersättes skadan obetingadt af ren-

egaren utan att jordegaren behöfver ådagalägga, att skadan skett uppsåtligen eller genom grof vårdslöshet; men sker sådan skada genom lapparnes renar å annan tid än förut är sagd, d. v. s. under vintertiden, då skall skadan ersättas af renegaren, »så framt den, hvilken vården om renarne ålegat, uppsåtligen eller genom grof vårdslöshet vid renarnes bevakning varit dertill vållande».

*Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)*

Hvarför uppställes nu detta undantag eller snarare denna frihet från skyldigheten att ersätta skadan, utom i de fall, då den skett uppsåtligen eller genom grof vårdslöshet? Jo, till följd af renarnes egendomliga natur; de måste, såsom här i dag blifvit för oss upplyst, sparka undan snön för att de skola kunna åtkomma renlafven. Det är således en rättspresumtion för att icke någon vårdslöshet eller uppsåtligt skadande egt rum; men *der* sådant åter kan visas, der inträder också ersättningsskyldigheten.

Dessutom är det icke så ovanligt, som den förste ärade talaren anförde, att i svensk lag förekomma stadganden om, att man skall visa, hurusom grof vårdslöshet egt rum. Ett sådant stadgande har blifvit infördt uti den nyligen utfärdade lagen angående ansvarighet för skada i följd af jernvägs drift. Det heter der i 3 §: »Varder i följd af jernvägs drift någon, som är anställd i jernvägens tjänst eller arbete, under förrättandet deraf dödad eller skadad, vare, ändå att icke någon annan af jernvägens förvaltning eller betjening vållat skadan, jernvägens innehafvare skyldig gälda skadestånd, der icke han, som skadan led, genom öfverträdelse af gällande föreskrifter eller annan grof vårdslöshet sjelf ådragit sig skadan.»

Här är också ett sådant fall, der man fordrar bevisning om grof vårdslöshet. Rättspresumtionen är här *emot* jernvägens innehafvare, och han blir fri från ersättningsskyldighet endast i det fall, att han kan visa, att skadan uppkommit genom grof vårdslöshet å den skadades sida.

Jag kan icke finna att denna bestämmelse står i strid med hvad Sveriges lag innehåller eller kan och rätteligen bör innehålla i dylika fall; och jag får därför yrka bifall till den föreslagna paragrafen.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på godkännande af förevarande paragraf och sedan derpå att densamma skulle till Utskottet återförvisas; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

11—16 §§.

Godkändes.

17 §.

Herr Unger: Jag har i min reservation angifvit, att jag anser hela denna paragraf obehöfelig, emedan de omständigheter, hvarom der lagstiftas, hufvudsakligen redan äro genom allmän lag reglerade. Men det kan ju likväl här vara något olika förhållanden, och jag vill

Lagförslag
angående
de svenska
lapparnes
rätt till
renbete i
Sverige.
(Forts.)

derför icke vidare hålla på min åsigt i det hänseendet. Deremot anser jag, att stadgandet i näst sista momentet: »varder renhjord, som betar å tillåtet uppehållsställe, skingrad af hund, och förorsaka renarne derigenom skada, den skada skall af hundens egare ersättas», är ett temligen betänkligt stadgande, hvilket i de allra flesta fall gör jordegaren rättslös; ty om han stämmer renegaren om ersättning för skada, så säger denne, att skadan förorsakats af en hund, »Ni får hålla Er till hundegaren». Denne har likväl i de flesta fall icke något att betala med, och mig synes det vara väl långt drifva anspråk på jordegaren, att han skall behöfva hålla sig till hundegaren för att utfå ersättning för sin skada.

I Kongl. förordningen den 21 December 1857 om stängselskyldighet m. m. heter det i 30 §: »Har någons kreatur på annans egor olofligen inkommit, och ligger vållandet dertill ej den till last, som kreaturet tillhör; njute ändå den, som det å sina egor funnit, der han ej, enligt 22 §, bör skadan sjelf stånda, sin rätt, efter hvad förut är sagdt, emot kreaturets egare; och denne söke sitt skadestånd af den, som vållande var att kreaturet inkom». I enlighet med detta stadgande skulle i nu förevarande fall renegaren i främsta rummet få betala skadan och sedan söka sitt åter af hundegaren, och därför skulle jag väl i det syftet vilja yrka återremiss af paragrafen; men då Kammaren icke synes vara stämd för någon återremiss, skall jag, i fall ingen förenar sig med mig derom, icke framställa något yrkande i denna punkt.

Herr Widmark: Efter som den siste ärade talaren icke framstälde något yrkande, ber jag endast att få anhålla om bifall till den föreslagna paragrafen oförändrad.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, och förevarande paragraf godkändes.

18—26 §§.

Godkändes.

Slutmeningen.

Herr Bergström: Herr Grefve och Talman! Slutorden i lagen innehålla en bestämmelse om när den skall träda i kraft. Denna dag är föreslagen till den 1 Januari år 1887.

Med anledning af hvad Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet yttrade i fråga om lämpligheten af att låta lagen i dess fulla utsträckning först å en senare tidpunkt träda i kraft för Jemtlands län, så att åtskilliga åtgärder, som ansetts erforderliga, måtte hinna derförinnan vidtagas, yrkar jag, att denna punkt må återförvisas till Utskottet, som sålunda kan komma i tillfälle att taga i öfvervägande *dels* hvilka af lagens bestämmelser må kunna äfven hvad angår Jemtlands län träda i kraft redan den 1 Januari 1887

och *dels* vid hvilket påföljande års ingång öfriga föreskrifter i lagen kunna och böra få tillämpning jemväl i nämnda län.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes propositioner, först på godkännande af det föredragna lagförslagets slutmening och sedan derpå att densamma skulle till Utskottet återförvisas; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Rubriken.

Godkändes.

2 punkten, innefattande förslag till lag angående renmärken.

1—7 §§.

Godkändes.

Slutmeningen.

Herr Widmark: På det att Utskottet måtte kunna taga i öfvervägande, huruvida icke någon förändring jemväl i denna del måste göras med anledning af Kammarens återremiss i syfte att lagen om lapparnes rätt till renbete icke skulle komma att genast blifva gällande i Jemtland, anhåller jag, att äfven detta moment måtte till Utskottet återremitteras.

Efter härmed slutad öfverläggning och sedan propositioner framstälts, först på godkännande af ifrågavarande slutmening och sedan på dess återförvisning till Utskottet, förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Rubriken.

Godkändes.

Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan:

Förklarades besvarad genom Kammarens förut fattade, här ofvan antecknade beslut.

Upplästes och godkändes Lag-Utskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, N:o 29, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående bestämmelser om vård och förvaltning af Stockholms stads allmänna begravningsplatser.

Förslag till lag angående renmärken.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

Frih. <i>Barnekow</i>	under 12 dagar fr. o. m. denna dag,
Herr <i>Carlheim-Gyllensköld</i>	„ 21 „ „ d. 19 dennes,
„ <i>Lithander</i>	„ 14 „ „ „ 20 „
och „ <i>Boström</i>	„ 10 „ „ „ 21 „

Justerades fem protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammaren åtskildes klockan 2,43 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.